

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Det här verket har digitaliserats i ett samarbete mellan Litteraturbanken och universitetsbiblioteken i Göteborg, Lund, Umeå och Uppsala.

Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den tolkade texten kan innehålla fel.

Därför bör du visuellt jämföra den tolkade texten med de scannade bilderna för att avgöra vad som är riktigt.

Om du anser dig ha upphovsrätt till detta material, ber vi dig vänligen kontakta Göteborgs universitetsbibliotek.

The digitisation of this work is a collaboration between The Literature Bank and the university libraries in Gothenburg, Lund, Umeå and Uppsala.

All printed text is OCR processed into machine readable text. This means that you can search the document and copy its text. Older documents with print in poor condition can be hard to process and may contain errors. Compare the interpreted text visually to the scanned image to determine what is correct.

If you believe you own the copyright to this work, please contact the Gothenburg University Library.

GÖTEBORGS
UNIVERSITET

LUNDS
UNIVERSITET

UPPSALA
UNIVERSITET

(Pm) 200.
Lw.

GRINDELNÄT

NOVELLER

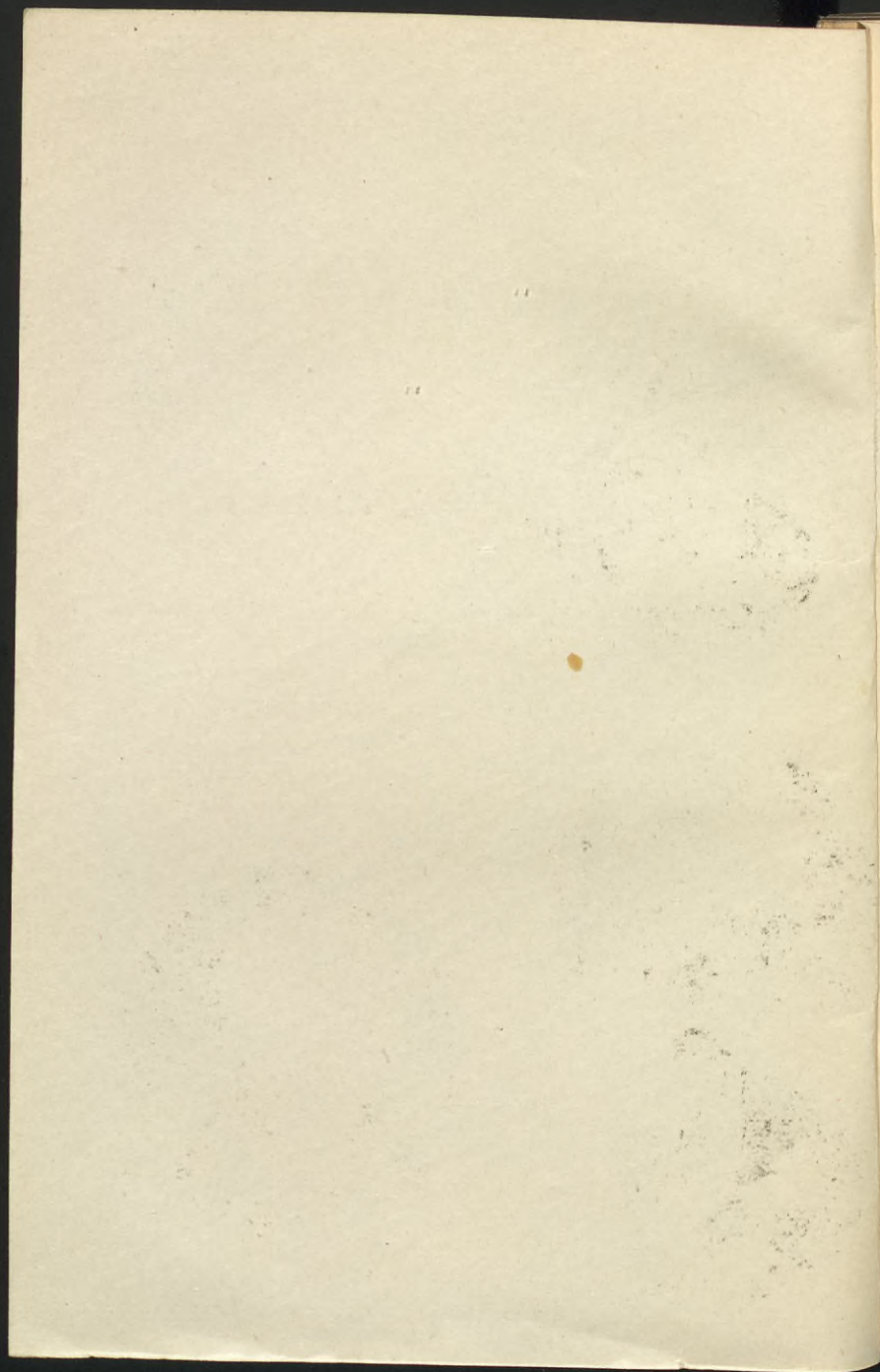
AF

BJÖRN CEDERBERG.

STOCKHOLM

ULRIK FREDRIKSSONS FÖRLAG.

SPINDELNÄT.

NOVELLER

AF

BJÖRN CEDERBERG.

STOCKHOLM,
ULRIK FREDRIKSONS FÖRLAG.

SPINDELNÄT.

NOVELLER

GÖRN CEDERBERG

STOCKHOLM.

Stockholm, P. A. Nymans boktryckeri, 1886.

Spindelnät.

*Ungdom är det bästa af allt, säger
man; det enda som har ungdom — är
pennningen!*

Hela lifvet hänger på spindeltrådar. Dessa svaga, nästan osynliga fjettrar, binda situationer och typer vid hvarandra och hålla det hela tillsammans. Det är den fina väfven af intriger och guld som löper igenom världen och på hvilket allt balanserar. Men brister en tråd i väfnaden, då brister ett hjerta äfven och en man går öfver bord. Spindelnätet fångar människorna i sitt garn och låter dem sprattla der till en tid, sedan rensar döden maskorna och fångsten börjar på nytt. Det hela är som ett narrspel med dockor, hvilka man låter prata litet nonsens, medan någon står och rycker i dem, så att det är både ynkligt och lustigt åt det — det är både lifs- och dödsryckningar — Gud vet om det är ödet eller hvad det är, som håller i trådarne?

Litet ljus i vrån der ett sådant lif existerar kan berätta mångt och mycket ur människoslägtets hvardagshistoria, som annars ingen brydt sig om att ta reda på.

Det är en liten vindskammarsaga, men dock så sann, så sann, som jag här går att förtälja.

Vid det lilla hopslagna spelbordet, som nu spelar skrifbord, sitter deruppe i vindskammaren, sparsamt upp-

lyst af en antik lampa, en böjd och skrumpen gestalt. Han är så inbegripen i sina kalkyler och i att räkna ut någonting på pappersremсор och i almanachan, och eger endast öga för de kära föremålen som blända i det rostiga skrinet, hvilket står framför honom — han har nu lefvat så i flere år — att han inte märker spindelväfvarne som hänga öfver honom i rummet och dammet som lägger sig på bröstet och smyger sig in i lungorna med luften, hvilken ju annars skänker menniskan lifvet. Han hostar också litet torrt; det är det enda som stör honom i hans kalkyler, men det har han heller inte tagit med i beräkningen, att han, som det heter, skall börja att »hyfla på likkistan» redan; han är ju bara några och sextio år. Den tanken stör honom visserligen litet ibland och inte så litet heller, när han sitter uppe om nätterna och kröker rygg för guldets makt, som besjalar honom och hör sin egen röst så der ropa på döden. Han vill sannerligen inte fara hädan, han är fästad med för starka bojor vid jorden. Men förofrigt låter han inte störa sig. Jo, vänta grannen midt under, stör honom ofta också med sitt eviga arbete, hvad det nu är.

Det trampar och trampar och knackar och knackar som den husville och olycklige, när han en kall vinternatt står utanför och knackar på dörren och vill in, det låter som om någon klappade på hjertats dörr — och det tycker den förtorkade gestalten låter så hemskt. Tänk om någon skulle komma in och röfva allt hvad han har. Och det rasslar och hviner som när stormen en höstqväll susar genom de kala träden. Han rycker till ibland; det är som ville det komma några minnen öfver honom, men det vill han inte, det får det inte, och så skrufvar han upp lampan och samlar sitt minne på pappersremсорna och i almanachan. Så har han dock inte alltid suttit.

Det var en tid då Thomas Welt (fyrtio år äro som en dröm när de äro förbi) var med uti verlden. Då var han, som han också ibland tyckte sig höra der nerifrån,

en susande yster värvind, fast det der nere endast lät som minnet deraf, när det om hösten klagar i de afföfvade träden, sedan vårens hopp och löften och blommor falnat. Hans barndomshem var rikt och förmöget. Der umgicks alla som ville ha något anseende, från landshöfdingen till stadspoeten, ty guld och relationer ge alltid anseende. Men Thomas, som inte brydde sig så mycket om detta anseende och dessa relationer och dessutom hade sina tankar för sig, skaffade sig snart ett annat umgänge, umgänget med en fattig flicka, en riktig skönhet, men som bara kunde relatera, att hon var anställd på en fabrik, ingenting annat. Henne hade han fått tag på så godt som på gatan, när han var ute och »slog dank» en qväll, men det var inte sämre det, menade han, än när man hittar en qvinna på annons. (På dylik hade hans mor kommit i huset, det visste han, fast fadren aldrig låtsade derom). Det der gick dock inte an för Thomas Welt, tyckte fadren, som höll på sig och hvar och en inom familjen, som »bättre menniska». Nej, det dög inte för pojken med den dyra uppfostran han fått i hemmet och skolan, och med de bekantskaper de hade; — att lifvet ofta ger en helt annan uppfostran, det tänkte fadren inte på. Men om inte annat, så just därför — man hade ju gjort honom till en sjelfständig, tänkande varelse — höll Thomas i med sitt förhållande. Dessutom bråkade han hjernan med sin »uppfinning». Han ville nämligen finna ett material hvaraf han kunde åstadkomma något, praktiskt och ändå inte praktiskt — hvad visste han egentligen inte — hvarur han kunde locka toner, livvets gedignaste toner — och på hvilket han på egen hand kunde spinna lyckan åt sig och Astrid. Han var entusiast för en sak, som han dock sjelf inte hade klar för sig. Astrid förstod honom heller inte, men höll ändå god min, ty hon höll utaf honom och ville inte mista honom för aldrig det; och det insåg hon att hon skulle göra, om hon motsade honom. Derfor fick hon också lof att med intresse följa hans obe-

gripliga funderingar och underblåsa honom i hans falska ställning och själfbedrägeri. Och det gjorde hon också. De byggde sålunda på en ihålig grund, på en lögn!

Nog hade hon sett många maskiner och instrument i väfverifabriken der hon var anställd, men inte hade hon sett något som man precis spann lyckan på. Likagodt, det kunde väl finnas det äfven, fast inte hon stackars sotarebarn, som var uppfödd i bara mörker, hade reda på det.

Emellertid satt Thomas ständigt och jemt och hängde hemma i hennes kammare, medan sotarfar och bröderne sutto uppe i skorstenen och rafflade sot, och spelade sin fiol för Astrid, hvilken var så lycklig dervid, att tårarne kommo henne i ögonen. Men det instrumentet var det inte, förklarade Thomas, det var ett annat, som han sökte. Då han funnit det, skulle de gifta sig, och det kunde inte dröja länge; till dess skulle de i alla fall hålla ihop.

Thomas far, som var af en hård och trotsig natur och ursprungligen af »ett mycket simpelt gods», (det var afundsmännens stående term) hade slitit sig upp ifrån städ det och blifvit en betydande man. Han hade »smidit medan jernet var varmt» och så var han inregistrerad som stadens förnämste smidesfabrikör, var komunal- och riksdagsman, kommenderade öfver summor och var samhälllets pelare och orakel. Hvad *han* ville, ville samhället! Han visste väl hvad han var för en viktig person och bokade sig därför heller inte för någon eller något, inte ens för ordensglittret, ty det föraktade han, liksom mycket annat. Hans pengar var gyllene förtjenstmedaljer och dem satte han lika högt som det »idéela myntet» — ja, än högre, ty det är dock på *den* förtjensten man lever. Det satt inte så litet af smeden och »venstermannen» i honom, fast han på samma gång var svag för inkonsequensen, för guldet och relationerna och för »bättre folk», ty allt det der fägnade honom dock obeskrifligt mycket. Nu böjde sig alla för honom utom sonen, hans eget kött och blod, och

det förtröt honom så, att han var nära att bli gråhårig. Ty den der fabriksflickan höll fortfarande förre smedens, den numera fine fabrikörens son Thomas i sina nät, och denne, som hade ärft fadrens hårda, energiska sinnelag, trotsade äfven öppet alla hotelser och förbud. Rågen på måttet fyldes, när man ryktesvis fick höra att Thomas skulle förlofva sig med den der »habban.» Hvad ondt hade hon då gjort att hon skulle få sådana tillmälen? Sotarfår hade alltid skyddat henne och särskildt kört ut den vilde Thomas, när denne försökt sina »konster» på henne.

Förhållandet fortfor dock. Man hade nu tröttnat till sist på att söka förhindra honom vidare — bara det inte blef något giftermål af — och man tänkte att det var bäst, att låta honom rasa ut. Men af sig sjelf fann han då en dag, att han inte kunde hålla af henne vidare eller höja henne upp till sig; man hindrade honom inte längre i bekantskapen, och så, kanske just därför, slog han ifrån sig den der »galenskapen», efter att så länge ha försäkrat henne, »att han aldrig skulle öfverge och glömma henne.» Men detta gjorde han ändå och lyssnade till vännernas prat och tog sig flyktiga bekantskaper.

En dag visade det sig äfven att anseendet och relationerna inte voro annat än flyktiga bekantskaper de med; Det var guldet och inte personerna som gälde något i »kursen.» Fadren som höll på sig som »bättre människa», dog »knall och fall» och multnade, precis som andra människor, med sina inkonsequenser och sin fåfänga, i grafven; och alla, från landshöfdingen ned till stadspoeten, försvunno genast ur synhåll.

Efter en ståtlig begrafning satt modern som fattig enka, glömd, med sin son och dennes outvecklade »uppfinning» i ett torftigt hem. Hon hade många slags bekymmer, fattigdomens skam inför de förra »vännerna», hvilka nu undveko henne, svårigheten att finna sin person i så små förhållanden; aldrig hade hon varit van vid

dylikt, och dertill att alltid behöfva gå ur vägen och inte längre få fälla sina omdömen, hvilka man ständigt förr med begärlighet lyssnade till och att inte vidare få beherrska andras kring hela staden. Till sist fruktade hon äfven till och med för Thomas förstånd. Den der »uppfinnigen» som han vurmade på, Gud vet hvad det skulle bli? Men det var inte farligt med hans »förstånd» — det skulle framtiden nogsamnt utvisa.

Nu började ett lif af förödmjukelser, försakelse, nöd och motgångar, det var en stormig tid. Men Thomas tog till sin fiol och spelade för modren — han hade inte användt instrumentet sedan Astrids tid — och han tog känslan ur sitt bröst och stal sig för första gången i sitt lif in i moderns hjerta. Han spelade så vackert, ack, hon hade aldrig förnummit något sådant förr, och det bittra som smög sig in i spelet, det förstod hon nu så väl.

— Hvar tror du att landshöfdingen och stadspoeten och alla de andra äro i qväll? frågade enkan.

— Der det är lugnt, svarade Thomas.

— Nå, hvar är det lugnt då, menar du?

— Der det är gödsladt och fett som i pappas tid och der det fins något i ladorna för vintern att stoppa i boskapen.

— Boskapen, så du säger, pojke! Nå, men vänskapen, tror du inte att vi ha några vänner vi, vi som — — — ?

— Nej, vi äro för magra, mamma! Vi duga inte att »äta» på längre och så ha vi inga kandelabrar att lysa upp oss med, och så är det ingen resonans att »gaffla» i vårt kyffe . . . Derpå fortsatte fiolen meningen och visade att det ändå fanns resonans derinne, fast af ett annat slag.

Modren dukade slutligen under, hon, uppkomlingen, tälde inte vid att lefva utan kandelabrar och »resonans», att »gaffla» i, som sonen uttryckte sig. Hon formligen fuktade ihjäl med sina tårar, der inne i kammarhålan.

Sedan såg sig Thomas nödsakad att, tillsvidare åtminstone, slå sina »uppfinnigstankar» ur hågen. Så kom

han ut och skulle skaffa sig plats, men den fick han bland bättre slödder, ty andra ville inte kännas vid honom. De tyckte dock att han var allt för fin ännu och gjorde sig därför all möjlig tänkbar och människovänlig möda att dra honom ned till sig; annars blef det bara afundsjuka och inte något »kamratskap», och framför allt: »kårandan» måste uppehållas! Hade han förresten kommit in och fastnat i nätet för afsigkomna existenser, så skulle han inte komma derur förr än de andra, det vore ju orättvist. De voro min själ sanna republikaner: »jemlighet och broderskap», hade de ristat på sin luggslitna fana. Thomas blef också »republikan» och började hålla på det »rätta.» Han kom underfund med, att deras president hette »nöden», men »nöden har ingen lag», och det var den enda sats i statsläran de hyllade.

På hvarje ort han sedan kom, gick det allt mer och mer utför, och slutligen hamnade han som »spindel» på ett hemligt spelhus i en af hufvudstadens gränder. Han blef af spelhusets egare besoldad att gå ut kring gator och gränder och på de allmänna ställena och de gömda sup-lokalerna, och der briljera med sin falska lyx och sina ringar. Att vid glaset måla ut ett eldorado, som han kände till i mörkret »inom broarne», der vinkade lyckan, och som han så gerna ville visa vägen till. Ett eldorado, der han hade förtjent sig en hel förmögenhet på det allra enklaste vis i världen, endast med några simpla tärningskast och några fjäderlätta kortlappar. Han var besoldad för att locka olyckliga offer med sig till afgrunden vid spelbordet, »rafflet» och den »gröna duken.» Men ett, tu, tre, kom polisen »med i spelet», Thomas fann det rådligast att göra sig »osynlig» och kom så med tanken på sin »uppfinning» igen. Han lemnade spelhuset och »spindeln» blef nu en vacker dag renskrifvare för att på något vis lifnära sig, och satt i sin vrå och formade till sina vackra bokstafskrokar, för att med dem och det innehåll som gömde sig derbakom, fånga förläggarne. Så kom den

unge, vackre, litet utlevade renskrifvaren, med sin mörka sataniska blick, in i den store författaren X salonger, der notabiliteterna inom pressens, konstens och bildningens värld rörde sig, och der lyxens och rikedomens representanter voro bjudne eller bjudit sig sjelfve, som ärans och ryktbarhetens parasiter. *Han* var bjuden, som ett stackars »bihang» till det litterära, den der man tyckte det var synd om. Men »bihanget» rent af förtrollade en viss, ung vacker qvinna i societeten der, arftagerskan till ett klingande namn och en klingande förmögenhet, förtrollade henne med sina eldiga ögon, och der blef sedan ett lif fullt af hemlighetsmakeri och skandaler.

Samtalstråden om dem löpte ut ikring kvarteren och sqvallret knöt sina maskor för att fånga något pikant i. Det blef till och med fråga om att gifta sig, men så långt kom det ändå inte. (Astrid var för längesedan glömd, Gud vet om hon ens lefde.) Skulle det klingande namnet och han gifta sig? Nej, renskrifvaren var fattig och ringa, och därför en dag, stöttes han totalt ut såväl från henne, som de andra; han hade varit bra att ha som lek-sak, ingenting annat. Nu var man trött på honom, han var odräglig, han hade ju pretentioner — den »besten.»

Ett äfventyrligt lif igen, då ändamålet att uppehålla lifvet fick helga medlen, och funderingar mången gång om inte döden kunde hjälpa honom ifrån alltsammans, men han var för feg, och under tiden blef han gammal.

Han hade hela tiden varit ett lättsinnigt barn, men nu började han på att få ögonen öppna för det egentliga värdet i lifvet. En dag hade han kommit så långt i sin filosofi, att han ville knyta hymens sälla band, men inte af kärlek utan endast af beräkning. Han var ju sjelf afkomling af ett »annonsäktenskap», hvarför skulle han då inte, menade han, kunna bära idéen vidare. Han svarade och fick, »på detta numera inte ovanliga vis», en hustru, som var »ful som synden», och som inte kunde plåera sitt utseende och sina pengar på annat sätt. (Åt-

minstone det förra; det andra måste då naturligtvis följa med.) Längre varade dock inte »sällheten», ty efter två års äktenskap klippte döden af hennes lifstråd och Thomas stod der ensam och sörjande — med pengarne.

Han hade nu en liten förmögenhet; han hade också ändtligen kommit på den der »upppfinningen». Den bestod helt enkelt i att samla pengar, bara pengar, och låta dem ränta sig, ty människans värde ligger ändock i penningen, det hade han märkt. Den »upppfinningen» var gammal som gatan, fast han inte förut kommit att tänka vidare på den, men ur den kunde han locka toner, lifvets gedignaste toner — och ur det gyllne materialet kunde han på egen hand spinna lyckan åt sig — inte åt Astrid — åt sig ensam, ty någon annan bekymrade han sig numera inte om. Så blef han procentare och lät kalla sig »grosshandlare.»

Han egde visserligen hus på norr, men hyrde sig det oaktadt in i en vindskupa i staden, ty det var billigare. Han sparade på allt, också var hela människan så godt som af guld, men dold i en torftig drägt, på det att ingen skulle misstänka något; idel guld, utom hjertat, men äfven der fanns det litet sådant om man riktigt noga vaskade. Ingen fick dock komma dit, därför hade heller ingen reda på hvad som fanns der. Det guldet kallade han Elin, det var det ljusaste minne han hade af den stackars renskrifvaren och dennes kärlekshistoria med den vackra arftagerskan. Men Elin var ute i verlden, hvar visste han inte, hon hade med afsky vändt sig ifrån honom och aldrig frågat efter honom på de sista åren och han hade nu endast hennes bild inlåst i sitt kassaskåp till hjerta, der hela hans verld var. Han längtade så mycket efter henne ibland. Hon var den enda människa i verlden som existerade för honom, det var något skärt, något oförklarligt hos henne, som var värdt millioner, ja, hon var honom nästan lika kär som hans pengar; men ack, hon hade skyddt honom och flytt som fågeln.

Nu satt gamle Thomas uppe på vindskammaren bland

spindelväfvarne och dammet och räknade öfver räntorna och sina egodelar. Han räknade ut när det och det hade förfallit och sålunda skulle »drifvas in», och när den och den personen skulle komma smygande och söka upp »gross-handlaren» i hans kyffe och bocka sig ödmjukt, fast personen i fråga föraktade honom, och när det och det skulle förfalla, och hur många han hade i sina »klor». »Fint folk», bara »fint folk», log han med ett egendomligt ljus i ögat, »men fattiga eller påssionerade stackare i alla fall», mumlade han straxt derpå med roflystnadens hela intresse, likt en spindel, som sitter och lurar på rof i sin mörka vrå. Derpå skruvade han hastigt upp lampan, när han hostade så der torrt och döden ropade honom vid namn och började glunka om att *de* också hade en räkning ouppgjord.

Han såg på »tablån» han hade satt upp och så tänkte han på lifvet i allmänhet och på sin ålder, och började reflektera: Ungdom är det bästa af allt, säger man, men det enda som har ungdom — är penningen! Således hade han på sätt och vis ungdomen ändå? — Aek, han höll ju alla trådarne i sin hand. Han hade inspunnit halfva staden i sitt nät. Han behöfde bara lägga en biljett på posten, bara rycka på trådarne, så kommo de alla som lydiga dockor dit upp till honom och bockade sig för honom, ha, ha, ha! för honom kantänka, som man kallade för procentare. Procentare ja, därför att han sparde och tog sig tillvara numera, och inte var fattig och lät sig förolämpas, som förr, af den förste, minste krämare eller, som det så vackert heter: medmenniska. Han var fruktad, men hvilken älskar man väl i grund och botten här i verlden? — Jo, penningen, penningen, ingenting annat! Allt annat var bara fraser, det visste han bäst det.

Han beherrskade det rörliga och glada lifvet der nere i staden med sina papper, förbindelser och penningar; han var osynlig; — den som håller trådarne till något är vanligtvis den osynligaste — men man kände honom och

hans närvaro ändå... En vacker dag fångade han de flygtiga människorna, de der civiliserade insekterna, som flugor i sitt nät och sög ut dem, derpå biefvo de bortkastade af honom för att nätet skulle vara rent till ny fångst. Han ville bara krossa och se till vinsten i lifvet; ingen pardon, ingen kärlek!. Endast konsekvens! Han mindes så väl hvad *han* lidit och hurudana människorna varit mot honom; nu var det hans tur, ah! penningen är ändå en stormagt!

Föröfrigt lefde han inte vidare i det förflutna, de lätt-sinniga dagarne voro glömda, han lefde blott i det närvarande och i räntornas tillkommande. Men så hörde han det der trampan det och knackandet der nere ifrån, liksom om någon skulle ha knackat på hans dörr, det der rasslandet och hvinandet, som när vinden susar genom höstens aflöfvade träd, och så lät det ibland som suckade det äfven. Och då gick han att finna hvila på sin torftiga bädd och somna ifrån allt, som kunde komma honom på andra tankar.

Der nere satt en liten hvithårig, rödblommig gumma och spann. Hon hade haft ett arbetsamt och bittert lif och hon hade stått lyckan nära en gång, men tråden hade gått utaf, just då, och sedan dess hade det legat något brustet i väfven och i hela hennes väsen; men nu väfde hon inga framtidsdrömmar längre. Dock det goda inom sig hade hon inte förlorat, hon hade ännu tron på lifvet kvar, ehuru det var en melankolisk tro. Åren hade flutit det ena likt det andra, skilnaden var endast att hon slitit litet mera ondt det ena än det andra. Här på sitt lilla rum arbetade hon från morgon till qväll och intill sena natten på en sak, det var hennes mål numera, (och menade hon, i grund och botten var väl detta också *allas* mål) att spinna ihop och skaffa sig en sparslant till en »hygglig» begrafning. Hade hon haft det »knalt» i lif-

spindelväfvarne och dammet och räknade öfver räntorna och sina egodelar. Han räknade ut när det och det hade förfallit och sålunda skulle »drivas in», och när den och den personen skulle komma smygande och söka upp »gross-handlaren» i hans kyffe och bocka sig ödmjukt, fast personen i fråga föraktade honom, och när det och det skulle förfalla, och hur många han hade i sina »klor». »Fint folk», bara »fint folk», log han med ett egendomligt ljus i ögat, »men fattiga eller passionerade stackare i alla fall», mumlade han straxt derpå med roflystnadens hela intresse, likt en spindel, som sitter och lurar på rof i sin mörka vrå. Derpå skruvade han hastigt upp lampan, när han hostade så der torrt och döden ropade honom vid namn och började glunka om att *de* också hade en räkning ouppgjord.

Han såg på »tablån» han hade satt upp och så tänkte han på lifvet i allmänhet och på sin ålder, och började reflektera: Ungdom är det bästa af allt, säger man, men det enda som har ungdom — är penningen! Således hade han på sätt och vis ungdomen ändå? — Ack, han höll ju alla trådarne i sin hand. Han hade inspunnit halfva staden i sitt nät. Han behöfde bara lägga en biljett på posten, bara rycka på trådarne, så kommo de alla som lydiga dockor dit upp till honom och bockade sig för honom, ha, ha, ha! för honom kantänka, som man kallade för procentare. Procentare ja, därför att han sparade och tog sig tillvara numera, och inte var fattig och lät sig förolämpas, som förr, af den förste, minste krämare eller, som det så vackert heter: medmänniska. Han var fruktad, men hvilken älskar man väl i grund och botten här i verlden? — Jo, penningen, penningen, ingenting annat! Allt annat var bara fraser, det visste han bäst det.

Han beherrskade det rörliga och glada lifvet der nere i staden med sina papper, förbindelser och penningar; han var osynlig; — den som håller trådarne till något är vanligtvis den osynligaste — men man kände honom och

hans närvaro ändå... En vacker dag fångade han de flygtiga människorna, de der civiliserade insekterna, som flugor i sitt nät och sög ut dem, derpå biefvo de bortkastade af honom för att nätet skulle vara rent till ny fångst. Han ville bara krossa och se till vinsten i lifvet; ingen pardon, ingen kärlek!. Endast konsekvens! Han mindes så väl hvad *han* lidit och hurudana människorna varit mot honom; nu var det hans tur, ah! penningen är ändå en stormagt!

Föröfrigt lefde han inte vidare i det förflutna, de lättsinniga dagarne voro glömda, han lefde blott i det närvarande och i räntornas tillkommande. Men så hörde han det der trampan det och knackandet der nere ifrån, liksom om någon skulle ha knackat på hans dörr, det der rasslandet och hvinandet, som när vinden susar genom höstens aflöfvade träd, och så lät det ibland som suckade det äfven. Och då gick han att finna hvila på sin torftiga bädd och somna ifrån allt, som kunde komma honom på andra tankar.

Der nere satt en liten hvithårig, rödblommig gumma och spann. Hon hade haft ett arbetsamt och bittert lif och hon hade stått lyckan nära en gång, men tråden hade gått utaf, just då, och sedan dess hade det legat något brustet i väfven och i hela hennes väsen; men nu väfde hon inga framtidsdrömmar längre. Dock det goda inom sig hade hon inte förlorat, hon hade ännu tron på lifvet kvar, ehuru det var en melankolisk tro. Åren hade flutit det ena likt det andra, skilnaden var endast att hon slitit litet mera ondt det ena än det andra. Här på sitt lilla rum arbetade hon från morgon till qväll och intill sena natten på en sak, det var hennes mål numera, (och menade hon, i grund och botten var väl detta också *allas* mål) att spinna ihop och skaffa sig en sparslant till en »hygglig» begrafning. Hade hon haft det »knalt» i lif-

vet så skulle hon åtminstone komma »hyggligt» härifrån. Till en del hade hon väl också en annan tanke med pengarne, det var något förflutet det gälde, men den tanken bar hon inom sig och förrådde inte för någon.

Hon hade inte bodt så länge i huset som »grosshandlar» Welt; men honom kände hon nog till. Hon tyckte det var synd om den stackars enstöringen, han hade det nog svårt, fast högfärden satt i honom och han lät sig kallas »grosshandlare», gu' bevars. Och ingen hade han som såg om sig heller; det borde han ha haft, ty tänk om han skulle lägga sig och dö någon natt, så fick han det, utan att en enda människa skulle bry sig om honom. Men hennes tanke var likvisst ofta uppe hos honom de långa nätterna hon satt och trampade på sländan. Tänk om han visste — men det visste han inte — och så godt var det — och ändå skulle hon så gerna ha velat! — men gömt är inte glömdt... Och så kom det en fuktig glans i gummans öga och hon lyssnade bekymmersamt till torrhostan der uppe. Slutar inte bra, undrar hur han har det, har kanske inte en bit mat, stackars gubbräk? Om jag ändå visste — kanske jag kunde hjälpa, men i så fall skall det väl vara så ceremoniöst, och det förstår jag mig inte på, men i alla fall...

Så spann hon som en gammal katt när den sitter i spiseln och är varm... Det går allt bra underligt till här i världen, att hon ändå skulle få litet lycka på gamla dagar, tänkte hon. Hon visste att grannarne kallade henne för »trollsländan» — det var väl därför att de så gerna ville tala om för henne att hon var gammal som ett troll, och därför att hon jemnt satt och spann på sin slända — och honom för »spindeln», der han satt i sin mörka vrå under takåsen, men hvarför han fått det namnet kunde hon icke begripa, och inte frågade hon efter det heller. Och hon visste också att hans Elin, minnet af den der rika arftagerskan, för hvars skuld han öfvergifvit henne, »Trollsländan», nu var vigd vid och fångad i hennes sy-

stersons garn. Det var för hennes systersons skuld, som Elin öfvergaf gamle Welt och försvann i verldsvimlet. Gerhard, (systersonen) var litteratör, en af det skrot och korn som förde ljusets talan i öppen fejd, han tillhörde yttersta »venstern», litet alierad med socialismen, och förde sin lans mot kapitalet och den enväldiga magten. Han skulle bryta ned fördomens skrankor och draga fram den förgyllda uselheten och rofferiet, som lefde på massorna, ur mörkret, och Elin följde honom troget och gaf hans idéer vingar. Hade han bara pengar, skulle han snart föra igenom sitt »program», det var han så viss om; men hvem skulle ge honom det? Dock han kämpade förpoststrider så länge! Det var Gerhards verld, det var den lifsgerning han hade vigt sig åt. Elins verld var der Gerhard var, der spred hon ljus och solsken i grubblets och tviflets timmar och läkte med moderlig hand såren som tillfogades honom i striden. Hon var för honom det skära och känsliga i verlden, lifvets lyrik! Han var för henne det starka, intelligenta och ädla, lifvets allt, det godas stöd!

Ingen brydde sig om gubben Welt, men det tyckte gumman var synd ändå, ty han hade nog sina förtjenster han med.

En dag var gumman död.

Gubben hade märkt att det inte längre trampade och trampade dernere och inte knackade, som om någon stått utanför och knackat på hans dörr. Det var märkvärdigt hvad det var lugnt, men han tyckte ändå att han saknade någonting. Gubben fick lof att höra efter. Och för första gången hörde han efter i huset, hvem som bodde dernere.

— Åh, det var bara »Trollsländan» gamla »Trollsländan», som gaf upp andan här om dagen, förklarade grannfrun helt lugnt;» hon spann troligen ihjäl sig kräket, hon satt ju jemnt vid spinnrocken. Det var så sannt, hon sa ibland att hon trodde att hon kände herrn — och att det

var synd om herrn som var så ensam. Astrid hette hon förresten, mera vet jag inte om henne, hon gick alltid och pysslade och smög för sig sjelf.»

Astrid! upprepade Welt. Gubben skulle prompt in och se henne. Man trodde att han hade blifvit förryckt i en hast; hvad hade »Welten» med »Trollsländan» att göra, han som aldrig frågat efter henne medan hon lefde? Man såg dock på honom, att de bestämdt sett hvarandra förut, men vidare kunde inte nyfikenheten få reda på, ty gubben tog med detsamma upp sin annotationsbok och skref något, och så tyckte man att det skimrade en tår i stället för punkt, efter meningens. Bladet bars till en blomsterhandlare och på begrafningsdagen kom det en bu-kett till Astrid, sammansatt af astrar. På banden stod det endast: »Till »Trollsländan» — efter fyrtio år!» men på en af sina klienter skref spindeln samtidigt upp fem riksdaler mer på räntan.

I ett bref, som var adresserat till honom, ibland den dödas qvarlåtenskap, fick han veta hennes lifs historia under de fyrtio år de varit skilda. Der hette det bland annat, att hon lidit mycket, såväl i själsligt som kroppsligt hänseende, att hon afstängdt sig sjelf från det soliga i lifvet och försakat anbud, hvilka kunde ha gjort hennes lycka, som folk brukar säga, men att hennes lycka endast var hos honom. Att för honom endast hade hon lefvat, och att en gång få dö i hans närhet, hade varit hennes innerligaste önskan, ty »gammal kärlek rostar ej!» — Vidare berättade brefvet, att hon bodt der i huset sedan flere år och vetat, att det var han som bodt i vindskammaren öfver, att hon tyckt det varit synd om honom i hans fattigdom, och slutligen, att hon så ofta hört hans hostande om nätterna och fruktat att det var döden tillika med nöden, som flyttat in i hans kammare och bultade på hjertats dörr. Hon hade tänkt gå upp mången gång, men en sårad hederskänsla endast, hade hållit henne tillbaka . . . Gamla Astrid hade spunnit sin tråd och sina tan-

kar ihop dernere och om den väfven kunde tala, skulle den säga för hela världen hvad hon känt och kände för honom. Gubben blef hemsk till mods och tyckte sig se spöken, ögonen blefvo röda och fukten från det gamla synorganet föll på en förbindelse och höll på att plåna ut siffrorna. Snart glömde han henne åter, iksom han förut glömdt Elin. Och så satt »spindeln» som förr i sin vrå och spann in människorna i sitt våld och sög ut dem och höll i trådarna. Han började dock så småningom bli trött på »affären» och önskade dö mången gång, ehuru han i grund och botten inte önskade det.

Nyss fyllda sjutio år, tog döden honom på orden och Thomas Welt gick till en bättre »welt». Hans vaxel dragen på lifvet var förfallen och skulle betalas, men räkenskaperna skulle han nu göra upp på en annan ort, hvarest visste han inte, men han hade i dödsstunden yrat om »en uppfinning att finna lyckan», sade madammen som vakade hos honom och det hörde väl till uppbörden, fast hon inte kunde begripa, hvad han menade.

Ungdom är det bästa af allt, säger man, men det enda som har ungdom — är penningen! hade gubben i världen förfäktat. Men kärleken hade han glömdt. Penningen här fick ungdomen, Gerhard och Elin, som de enda arftagarne. Gamla Astrids slantar hamnade äfven på samma håll. Men kärleken har mera ungdom, ty penningen vaxlar prägel efter tiderna, men kärleken är sig lik genom och i alla tider och dessutom höjd öfver tiden.

Hvad »spindeln» samlat och »gnidit» på bland spindelväfvarne och dammet, det blef bragt i solljuset och föll som det blankaste guldregn, som ett det friskaste vårflöde öfver massorna och spirade upp i tiden med bildningens rikaste frukter! Det var kärlekens verk!

Gerhard var en handlingens man och en det fria sinnets representant. Han förde de ringe och fattige ur

mörker och beroende och stiftade en arbetsfond kallad: »Thomas fond», men efter hvilken den var uppkallad fick ingen veta. Han ville endast vända det onda till godt. Det var någon som blifvit fångad i sina egna spindelnät — men nu höll han i trådarnel!

Ur de fattigas historia.

I.

Ett recept.

På Klara kyrkogård satt han. Drägten var snutig och kroppen gensträfvigt inknäppt i densamma. Det tycktes som om han af naturen skulle vilja lefva på större fot än skorna det tillät, ty den klämda strumpan ropade synbarligen på luft! Allting tycktes vara så trångt tilltaget. Men håret var stort, ringlade ned på rockkragen och låg tillbakastruket öfver den höga pannan, mustacherna väldiga och de stora, blå ögonen tänkande. Han aftog den lilla, illa medfarna hatten och lade den på sätet; han ville antagligen lägga något imponant, konstnärligt i sitt hufvud, ty han strök med en viss grace genom håret och kastade med hufvudet, som om han varit mycket nöjd med detsamma. Derpå gick en grimas öfver det bleka, afmagrade ansigtet, så en blick på de närsittande, och så sjönk ögat i ett solkigt häfte litteratur, hvilket dök upp ur bakfickan.

Det var också en vignett till ett kapitel ur de fattiges historia.

Sist jag såg honom, var på en nyårsafton för många herrans år sedan — men hur annorlunda då mot nu. Då var provisor Schönfelt en bortskämd goddagspilt — rolig och qvick var det heller inte utan att han var, det hade han åtminstone ord om sig för — som satt vid justitierådet Kröningsvärd's rika bord. Han rörde i risgrynsgröten och log öfverlägset, väntande att få rimma in en

qvickhet i grötdeviserna, hvilka hvar och en skulle leverera, innan de fingo expediera helgmaten. Turen blef hans, då bet han i mustachspetsen och sade:

»Ja, som provisor jag tar till ordet
Och »provisoriskt» besjunger bordet;
Men mest jag prisar dock gröten rar,
»På läppen faller» den litet hvar!
Gud gifve jemt man har sådan föda,
Då kan man »uppstå ifrån de döda» —
Och lifslust känna i jordens dal,
Och litet »grötmyndig» hålla tal!
Jag bugar, ni ska' förtjust mig finna,
Jag egnar »lofvet» åt vår värdinna
Och »trillar piller» och »rullar» mig
I helsans balsam på lifvets stig.
Jag gör tinktur och jag breder plåster,
Men koka gröt? då går jag i kloster.
Jag i den konsten är blott adept;
Ack, ja, »det är inte mitt recept».

Efter det rimmet brast jublet löst. Så qvickt, hviskade man, men det var ju också Schönfeldt, som gjorde impromptut. Man fick lof att läppja på vinglasen, fast det kom så der midt uppe i gröten. Schönfeldts skåll! Det der: »det är inte mitt recept», det var hans valspråk, det visste alla, och nu hade han varit nog fyndig att få in det i grötrimmet, charmant!

Provisorn svarade några undvikande ord, låtsades se anspråkslös ut och koketterade under tiden med sina små fina, vackra händer mot den hvita bordduken. Isynnerhet rörde han med ett visst behag den ena på hvilken en juvelring blixtrade.

Vid kaffet och punschen sedan på natten, talade han för qvinnan, med dervid särskildt fästadt afseende på huses unga dotter, Margareta Kröningssvärd; och så påstod han, att hon var det bästa »jungfruskinn» han visste, det sa' han ändå, som var apotekare, och så stack han in en qvick replik om, att han snart skulle köpa sig apotek.

Justitierådet som blifvit mer än vanligt pösigt af gröten och upprymd af punschen och vinet, besvarade det »humoristiska, men till sitt innehåll dock så allvarsamma talet», med några väl valda ord, och lät dervid med en lätt blinkning påskina, hvad som stode i hans makt att göra. Han upplyste om att han kände hela medicinalstyrelsen och alla de andra med för resten, som hade något med saken att skaffa. Det skulle nog bli »efter hans recept», om han, på sätt och vis, med litet omskrifning, fick låna ett uttryck af Schönfelt sjelf.

Det blef också olyckligtvis »efter hans recept», ty den som en dag af misstag fick arseniken, dog så godt som på fläcken och lemnade hustru och sex barn i största elände efter sig, och Schönfelt måste lemna banan och öfverge tanken på allt hvad apotek heter. Han var ju mördare på sätt och vis — det var kusligt, men det var ju i alla fall inte med beräddt mod; inte rådde han för att det skedde en liten förvexling. Det var vinets och helans, halfvans, tersens, quartens och lilla »manasses» fel på svensexan, som ryttmästar Bezelstjerna hade för sina vänner, innan han klef i brudsäng med Margareta Kröningssvärd. En apotekarmenniska är väl inte mer än menniska han heller; det finnes väl saker som kan gå till hjertat på honom med, och göra honom litet distrahit. En bruten kärleksdröm kan åstadkomma mycket. Ack, det var så mörkt, så mörkt på apoteket när han kom från svensexan den der natten och när trasvargen ringde på och bad att få pulvret åt pappa, åt arbetskarlen Linder. Det var ett recept som var felet till alltsammans, inte han; förofrigt är allt statistiskt, både lycka och olycka här i verlden, tröstade han sig med. Dessutom kunde väl karlen som fick arseniken ha känt skilnad på arsenik, på arsenik som är hvitare än »jungfruskinn» och annat pulver. Det andra, som var ordinerat, skulle ju vara gult som svafvel. Men arbetskarlen Linder som låg i

mörkret, för att barnen skulle få bröd för de sista slantarne, och som blifvit tillsagd att taga en stark dosis, tog också en sådan, endast lyst litet smått af lyktans gulbleka sken som föll in genom fönstret, tog medikamentet tvärt, ty han ville lefva och så dog han och lemnade dem alla utan bröd.

På morgonen låg Linder till hälften på golvet blåblek i synen som ett norrsken. Han hade tänkt sig gå upp för att väcka dem och taga afsked. Han var litet rädd att dö så der ensam och i mörkret, men lifvet hade dessförinnan flytt; hvart visste inte hustrun på alla deras frågor, att förklara för barnen, och så fick hon lof att erkänna att hon inte hade någon religion. Allt nog han var död och skulle aldrig kunna slå henne mera, aldrig mer komma hem öfverlastad och svära öfver att barnen voro så många och matbitarna så få, och han skulle aldrig mera arbeta för dem. Han skulle aldrig mer ha lilla Pehr på knä och tala om »folkrätten» för dem; aldrig mer skämta och bolma rummet fullt med »Solen»; han var död, det var alltsammans. Hvart det bar hade hon aldrig haft tid att reflektera öfver . . . Det var prestens sak att egna sin tid åt det grubblet i vinden; och han visste det nog inte heller han, fast han låtsade sig så hemmastadd i det fördolda. Men det visste hon, att hon nu fick arbeta för två och att det skulle sitta hårdt åt, att få Linder »hederligt» i jorden.

Ack, all den der sorgen och olyckan på begge håll hade vållats bara af ett litet recept. Der låg det lilla papperet skrynkladt på bordet, likt ett färadt ansigte på en menniska, hvilken varit med i olyckan, och talade i sina orörliga linier så kallblodigt och bittert om hvad det hade gjordt. Det var ett dåd, fast det dömdes blott och bart som ett fel. Och der satt han, f. d. provisorn, fattigklädd, på sätet på Klara kyrkogård och läste i sitt häfte literatur. »Det var inte efter hans recept», det gamla

ordspråket tycktes ängsligt vilja ge sig tillkänna i hvarje hans rörelse, i hela hans luggslitna varelse.

Han bonade in sina tankar i häftet, försökte glömma det förflutna framför allt det närvarande, och följde istället riddartidens stålklädda män och storslagna karaktärer, sådana som Walter Scott skildrat dem här, och sjönk så ihop på sätet under studiet deraf. Dem skulle han så gerna vilja likna; det var folk den tiden! Nu var all ting så halft, så ytligt och lättsinnigt, det var dussinmeniskor bara. Nej, han ville »begå» något ädelt, som han inte tänkt på förut, något stort, men som han kunde lefva på. Han hade blifvit moralist. Det ville dock inte gå riktigt, att hålla tankarne samlade.

Nu rycktes han ur »stämningen»; klockan slog tre i tornet deruppe, det var ju middagstid. Dervid kom han ofrivilligt att tänka på alla de middagar och supéer han hade varit med om förr i världen. Nu skulle han gerna vilja ha det goddagspilten då så ofta hade ratat, och det denne med öfvermåttnad fält så mången dräpande kritik öfver, ty »det var inte efter hans recept». Så visste han inte hur det kom sig, men han kom så liffigt ihåg en nyårsafton hos justitierådet Kröningsvärd, då han som vanligt var »rolighetsminister» der. (Inte kunde väl någon se det på honom nu). Då han höll tal för qvinnan och då han böjde sig för »relationer», som »kände hela medicinalstyrelsen och alla de andra med för resten som hade något med saken att skaffa», och då en gammal syndares ögon blinkade åt honom och lät honom förstå, att hans lycka var gjord, ty allt skulle, med litet omskrifning, bli »efter hans recept». Han kom ihåg hur han rimmade för gröten. Versen ljöd ännu så tydligt i hans öron; särskildt hade dessa rader ätit sig in i minnet:

»Gud gifve jemt man hade sådan föda,
Då kan man »uppstå ifrån de döda» —
Och lifslust känna i jordens dal,
Och litet »grötmyndig» hålla tall!»

Ack, hvad han då litet hade menat hvad han sade, det var bara rim alltsammans då. Men Herre Gud, om han nu hade den gröten! Det var ju middagstid. Men hvad hade han med den saken att göra. Mat, var för dem som hade rättighet att lefva . . .

Derpå såg han på grafkullarne öfver hvilka solen nu kastade sitt guldjus, och han hörde hur man omkring honom sade att de lågo der så vackert och fridfullt. Men frågade han sig sjelf, hvad hade han med kyrkogården och belysningen och de döda att göra. Det var dessutom inte alltid frid. De påminde honom bara om att de flesta fått medikamenter på apoteket, innan de dogo, — och särskildt en . . . Han tog sig till att grubbla och reflektera öfver saker och ting, som han aldrig ens vetat om att de funnits till förut.

När man kommer i nöd, då först tänker man riktigt, det fick han erfara. Snart sjönk dock hans imposanta hufvud med dess gnagande tankar ned mot rocken, han sof, lefvande, på kyrkogården.

II.

Bland Andens Aristokrater.

Sjung om studentens lyckliga dagar!

Middagssolen ligger in genom gröna gardinen på schweizeriet. Der uppe genom rutan skymtar en blå hösthimmel med svaga rosor på, och Ågatans trädkronor skifta så vackert och darra så sällsamt i rödt och guld. Solljuset förgyller Polhemsuret deruppe under tornhatten, och tonen, som lemnar dess malm, ljuder så rik som en nykläckt student-tanke. Tonerna som följa hvarandra i rymden, påminna om en skara flyttfåglar. De flyga nu bort öfver Svartbäcken och Fjerdingen, bort öfver Luthagen och Kungsängen och dö derute på Uplands slätten, dö bland Gamla Upsalas minnesvårdar och kors.

Men inne på schweizeriet är det lif, der drömmar man om framtid.

Der står flickan vid disken i sin trohetsfärgade drägt, och konjaken och punschen skimra som granat och topas i glasen. De röda sofforna och stolarne se litet malätna och urblekta ut i dagsljuset; på de gula marmorborden upptäcker man konterfej af »aktade» lärare (svenska lärare i marmor, pendants till Viktor Rydbergs: »Romerska kejsare» i samma ämne) ringar efter glas och buteljer, ritningar, kalkyler och andra minnen af gamla »festligheter». Här och hvar ligger cigarraska spild, som den filosofiska resten af en glädje i imperfektum. Det är

något grått, något förbrändt, som lägrar sig öfver lokalens inventarier.

»Sitt ner; Fröken, konjak, vatten och cigarrer!» Man ser så många underliga figurer genom röken som hvirflar från cigarr och pipor.

Der sitter en »gammal gosse» i gråsprängdt hår och österrikiskt skägg och ordar om forna tider och skrattar under ett kärft uttal. Han har följdt studentlivet i så många herrans år, han känner »corpsen», och har dem alla på sina fem fingrar. Han har såldt böcker åt dem och druckit brorskål med dem, varit marskalk på teater-spexen, sjungit med dem, följt dem till grafven och lefvat med dem på »Tappen» och »Gillet» och »Rullan» och »Taddis». Nu börjar han emellertid bli mätt på det der; det var andra tider förr! Han är dock inte så gammal som det synes, det der »vissna håret» »ligger i släkten»; serenaderna och toddarne ha väl också gjort sitt till. Bredvid honom sitter en ung tenor med Apollo-utseende och en grann stämman, hvilken inom en icke så aflägsen framtid, kommer att låta höra sig inom teaterverlden. »Studentsången» har knappast hans make, men han träder inte upp här annat än vid ett visst fönster med rött sken, vid hvilket en tjusande silhouette sitter och ser på stjernorna.

Några andra figurer från »bokens värld» skymta också här vid borden. De lyssna på den »gamle», som berättar sina lifserfarenheter och så kasta de konjak på konjak i sig.

Nu komma vi till »vår hjelte», den andligaste aristokraten bland dem alla. Der borta i soffan sitter han, en liten rödfnasig figur med glasögon och början till »mån-sken», och kalfatrar kandidaten Wicksell och dennes nyss utkomna arbete i sexualsystemets tienst. »Vår hjelte» är idealist, som man nämner det, kan inte med den

gemena boken och dess »smutsiga läror; den måste ovilkorligen rubriceras under »skandalskrifter», tycker han.

Har han rätt?

Ingen hör på. När den lille »mänskens»-figuren märker det, lemnar han ämnet och tittar på solen, som leker grön på fönstergardinen.

Ingen kan på det yttre ana sig till, att den lille hopkrympte individen, som här ingen bryr sig om, har tagit svenska akademiens pris, att han eger stor bildning och stora förutsättningar till en lysande framtid. Men under den obetydliga ytan gömmer sig dock ett varmt hjerta och ett rikt inre. Kanske något missriktadt. En aldrig så litet avancerad vensterman skulle åtminstone säga så, skulle säga, att han är aristokrat i hjernan. Också är han ledande chef för det lärddt bornerade, för det höguniversala, ortodoxa tidningspartiet, för de hög-aristokratiska »pappenheimarne» på platsen.

Petrus Linck är medveten om sin storhet — då han är nykter. Då är han aristokrat, då är han romantiker, i tanken förstås, men han har, sanningen att säga, inte mycket anlag åt det der »torra» hållet. Det måtte ändå inte vara någonting helt, någon full lifsgerning (utom den spirituösa!) någon riktig karaktär, trots det, att han håller till »höger»...

Han är i detta ögonblick endast den anspråkslösa och fattiga talangen, som glömmer sig sjelf och sina tendenser vid punschbuteljen på schweizeriet.

Som student tillhörde han Gestrik—Helsing nation och åt »helsingland» gick det också sedan för honom. Der uppe i Norrland blef han sedan redaktör. Men han »högg» för mycket på »träpatronerna», hvilka »högg» för mycket på skogen, så att den vidtberömda norrländska naturen endast hade att framvisa trästubbar, under det att de majestätiska kronorna föllo, föllo med sitt guld i deras plebejiska fickor. Detta sårade djupt hans

skaldesjäl, som öfverallt endast ville se »liten fågel på grönan qvist». Följden blef att han fick afsked på »grått papper» och drog söder ut till en rikare natur. Han hörde ju den gången till oppositionen på sätt och vis! Men det skulle då sannerligen aldrig mera hända honom. Lärdomsstaden helsade honom som litterär chef för det aristokratiska partiet, der hitta vi honom också, politiskt »grå» och utbränd och af konjak fysiskt röd och flammmande! Han har börjat på att måla på källarskylten i sitt ansigte.

I hans sällskap finna vi notarien, den »förr» studenten, men man märker att han legat utaf sig i ett och annat. Hvad han drömmer om, men inte drömmer han om någon framtid, det är då säkert. Att släpa för snart sagt intet från morgon till qväll, omsätta sina vexlar och hvilat ut på »syltan», det är hans mission.

Var det därför han en gång bar den hvita mössan och ville lefva för det stora i lifvet? Lifvet svarar intet på sådana bagateller, det har nog med att handla, och som det handlar, får man vara nöjd; och är man inte det, så får man ta lifvet af sig.

Linck talar om statsanslag, som han fått sig tillerkänt, för att längre fram resa upp till hufvudstaden och hyra in sin ande i volymerna i biblioteket, att der behandla Eric den XIV, Christian tyrann och Carl den XIII efter förtjenst — men poetiskt, och på versfötter låta den galne kungen, spindelvännen och Hoglandshjelten vandra ut i »praktupplagor» bland allmänheten. Det blir ett »styft» arbete det der.

Notarien suckar och gnider sina geniknölar, så att det ger eko i hufvudet. »Bror Linck mätte väl inte», hasplar han ur sig, »draga ned purpurn, så att massan fattar dem och trampar på det dyrbara klädet, ty fast man är fattig och har en vaxel som förfaller i riksbanken i morgon, så är man ändå embetsman och f. d. aka-

demisk medborgare, man vet sin ställning och kan inte tillåta, att det upphöjdt nationella, att det högsta embetet i samhället, att det mest framstående inom egen klass, rifves ned och gifves till pris åt massan, åt pöbelns obildade och vulgära omdömme.»

Nej, det kunde inte komma i fråga, det skulle ju vara att förstöra det poetiska krafvet.

Linck drack för den »historiska troheten» — och notarien tog sig en konjak mer än man tänkte betala för, och klingade amen.

Nu slog sig magistern-teaterrecensenten i en af stadens tidningar ned hos dem. Man börjar tala om afguden August Lindberg. Recensenten är god vän med Lindberg, men annars brukar han vara teatersällskapernas skräck, ty han är så kritisk, så! Han ordar äfven om professor Nyblom, professorskan och Thalia, om Herman Bang och Lindberg, om framåtskridande inom konsten och »Gengångare». — Han ordar om allt med en säkerhet, som om han hade läst in allt det der och så, att man skulle vara frestad att tro, det han begriper något i den der vägen.

En gotlänning i laget, som tycker mycket om lekamlig spis, ber honom gå med dem till deras »locus» borta vid teatern för att svälja ned de der harangerna med kåldolman, det är inte ur vägen, menar han. Sällskapet försvinner som dimfigurer i röken borta vid tamburen.

En klotrund uppenbarelse på två ben, lunkar in med händerna i kavajfickorna och nickar åt höger och venster. Han upptäcker några gamla rödbrusiga köttkompositioner, hvilka sitta och afhandla dagens viktigaste frågor. Det är bland annat brännvinsfrågan; denna ingår visserligen icke bland de egentliga studierna vid universitetet, men man har sedan gammalt särskildt intresse för den saken, och man diskuterar nu, hur mycket vinst man skulle kunna ha, om man gaf sig in i den affären eller åtmin-

stone skref litet i bränvinets tjenst. Den klotrunde drages dit af en inre sympati och sjunker flåsande ned på en stol hos dem. Han är så trött, stackars gosse. Han steg upp redan kl. 11 och läste ett spadtag i »Runa-liste» medan han klädde sig, sedan läste han lagen för en vaktmästare från banken och körde ut honom, derpå gick han och rakade likheten med djuren — nämligen skäggbotten utaf sig och sedan hade han ätit frukost med åtskilliga supar till på »Rullan», och nu var han här. Puh, hvad han var andfådd! Nu skulle han ta igen sig litet på schweizeriet, innan han gick och åt middag.

— Hvad är det för en rolig bror? — säger en nykläckt studiosus med inte mera fjun på hakan än ett nypon, och pekar på den klotrunde.

— Det är en skåning, han är »landsmålare».

Den nykläckte, som nyss lemnat läroverket i Stockholm begrep ingenting, men han frågade ändå, hvilken skola »landsmålaren» tillhörde.

— Den »gamla», det ser man nog dessutom på honom sjelf och på de der »flintskalliga» gossarne han är tillsammans med. Han har legat här i sina modiga femton år ska' du veta.

— »Landsmålare», är han då inte artist?

— Nej, nu är du dum igen, han »målar» på skånska, och dessutom så super han på svenska] och] läser juridik på hebreiska och soffer på de »levfande» ämnena.

— Jaså, — yttrade den nykläckte, tände sin cigarr, kastade sig öfverlägset tillbaka i soffan med sin vishet (tog öfverbalansen med sitt »pundhufvet», skulle en oborstad sälle ha sagt) gick löst på buteljen och började på med att söka supas sig full.

Rodnaden bleknade derute på himmelen, solen sjönk och qvällen svepte sin svarta slöja kring Fyrisstaden, men derinne på schweizeriet steg rodnaden upp på bleka

kinder, ljuset tändes i gaskronorna och ljuset speglade sig i glas och glasögon.

Aktören, som för tillfället låg i staden och som spelade »fina karlar», kom in, sjönk vårdslöst ned i en soffa och försökte imponera på bildningens förkämpar, men han hade inte regien klar för sig härinne. Han hade en gång blifvit uthvislad, han såg så illamående ut och man tyckte att det var synd om honom. Ingen låtsades således om honom, ingen såg på aktören och det är väl det värsta som kan hända en slik figur. Man blundade formligen ihjäl honom. Den sceniska aristokraten drog sig inom sig sjelf, som snigeln inom sitt skal. Var han inte fin nog kanske? Jo, visst var han det! Han kunde händelsevis till och med upplysa dem om hvad klockan var. Han var ju helt enkelt en gentleman, och talang hade han också — det visste han sjelf, om inte någon annan visste det; — var han inte nog fin? Han mindes när han gick utan engagement, de skulle ha sett honom då. Och så säverade han sina antecedentia och umgicks med Kean, Talma och Garrick, i sin tankegång. Vid Molière, kunde de dumma bokmalarne undvara honom, så nog kunde han undvara dem!

— På tal om klassiska författare, tycker du om Cornelius Nepos? sade en Östgöte till en Gestrik-Helsing, som var känd för att dyrka Bacchus väl mycket.

— Nej, tusan, jag tycker mera om »Cornelius Tratt» af fru Lenngren, återtog den senare och skrattade åt sig sjelf och bestälde in mera »varor».

— Det var dumt, försäkrade en göteborgare som var med i sällskapet; »också skrattar ingen åt det».

— Nu ska' inte bror vara afundsjuk, ser bror, det är just det fina i saken att ingen skrattar åt mig, men det är brors olycka det, ty, den man skrattar åt, den är en narr och den är det synd om.

— Nu ska' »Pälle» inte vara så stor, hvarken i orden eller i något annat, fast du inte är »örländing», säger en juris kandidat, hvilken just tillhör denna nation. Nej, vi slå bort »orddrytteriet» och gå i stället och spela »kille» uppe hos Amanda.

— Tyst, infusorier! infaller en drucken medicinare och höjer sitt tomma glas. »Jag vill först hålla ett litet för stunden lämpligt tal: — som en bildningens man! — Nej, vänta! Jag ska' låna mig hundra »krisch» i morgon af en »bracka» här i sta'n, så att man kan gerna »spendera» litet. — »Champis», fröken! — Som en bildningens man — — —»

— Nu får herrarne vara go'a och gå, ty nu släckes gasen, hördes en röst. Det blef mörkt och endast en låga flämtade i dödsryckningar der borta vid disken.

— Som en bildningens man, nej, som bildningens män, hickade medicinaren åter, men han blef afbruten af ett intensivt sorl och af en kör som stämde upp: »Sjung om studentens lyckliga dagar!»

Ett egendomligt sken flammade öfver lokalen, och de groteska figurerna med flickan i den trohetsfärgade klädningen i fonden, tedde sig som ett skuggspel, hvilket gått sönder. Der stodo studenterna med ljusbitar i händerna och sjöngo om fosterlandet och talade om vänskap och tro, om stora minnen och framtidshopp, om bildning och kärlek, och hur de talade, så slutade de med, att svära ve och förbannelse öfver värden på stället.

Konklusionen var, att källarmästaren var en »sugga!»

Fastän ännu inte snö fallit, ser det dock ut som låge det snö i Odinslund. Det är studenterna på Gustaf Adolfs-festen. På obeliskens trappsteg står den rödflam-mige Linck och håller tal »för ett af våra fosterländska minnen, för kanske det ädlaste i nordens historia», som

han säger, »för 'guldkonungen!'» »Må vi», så slutar han, »följa hans exempel och dö på vår post, och som rätte andens aristokrater ej vika från vårt mål, som vare högt och ädelt och bergfast, hur än lifsföreteelserna vexla. Vår sträfvan vare det goda, det rätta och det sanna! Lätom oss hålla oss uppe i lifvets strider, som denne man gjort och må vi så blifva ett föredöme för kommande generationer som han är det för oss. Hell, Gustaf Adolfs minne!»

Sedan försvann Linck i »snölavinen», som vältrade sig ned emot staden i den grämelerade novemberqvällen. Der åt man blodig bifstek och drack öl och bränvin till Gustaf Adolfs ära, och punschen gjorde dem frispråkiga, så att de talade om för hvarandra hvad Gustaf Adolf egentligen var för en karl. — Men sådant der kalas kostar pengar och Gustaf Adolf blef sedan »syndabocken» för att man gjorde utaf med så mycket af den varan. Men det var roligt och man var på det hela taget ung, man tillhörde andens aristokrater och framtid skapade man sig nu. —

»Deras bana», sade en talare, skulle gå i ljuset, och deras gemensamma lösen: »stå starkt du ljusets riddarvakt!» hoppades han, skulle säga dem, att de aldrig skulle sänka sig »ned till pöbelns sorl i dalen!»

»Väl sagdt!» Bifallsstormen skakade nationssalen så att den gamla byggnaden var nära att ramla. Så slutade festen med ett hell för talaren vid Odinslund, för skalden Linck!

Linck var dryg, fast han visste att de skulle göra utmätning hos honom i morgon, men hans ande kunde de ändå inte mäta... och dessutom inom några dagar skulle han fara till Stockholm och idka kunglig poesi och åtnjuta »statsanslag»

Det var en kylig och regndiger afton ett år senare. Då syntes på Vesterlånggatan en illa klädd karl arm i arm med en poliskanstapel. Det spratt till i mig, det var en andens aristokrat, det var ju Linck, som ragglade i väg till vaktkontoret. Man hade hittat honom liggande öfverlastad i rännstenssmörjan i en gränd. Ack, hvad han hade sjunkit!

Af domstolens protokoll fick jag veta att han var »kund» i polisen, och som han nu i rikaste mått studerat sig in i de fattiges historia, fastnat i nödens dammiga spindelnät och inte hade något att betala med, så tog man som oftast hans kropp i mät och »satte in» honom till dess han på detta sätt betalat sin skuld.

Men de andra andens aristokrater, hvad gjorde de?

Ack, de pratade fortfarande, pratade om ljuset, under det att Linck gick igenom skärselden och i sin nöd stektes på halster, satt i »finkan» och — var grillerad...

III.

Nödmynt.

»Jorden och dess öfverflöd tillhöra Herran», står det på Londons börs. En prest skulle förklara det så — vare sig det vore i det pietistiska England eller annorstädes — och utlägger det på sitt vis. Han skulle säga: den Herren älskar, den faller det goda till o. s. v., men jag tror inte att vår Herre älskar prestrocken mer än arbetarblusen eller borgarens bonjour. Rocksnittet är ett annat än om man gjorde ett snitt i hjertat.

Här i berättelsen tillhöra egodelarne biskop Tobiasson. Men som egare af detta öfverflöd, tillhör han inte egentligen och ingriper heller inte i de fattiges historia, ehuru han med sitt mynt kunde ha gjort detta, och derigenom spridt litet lycka, välsignelse och glädje omkring sig. Han står således i det hela taget utom berättelsen. Men jag har omnämndt honom, jag har tagit honom med, som den der till stor del är orsaken till missriktningen hos figurerna här, genom sin fränstötande egoism; som det dåliga, i fjerran verkande elementet, som den der, hvilken, obekymrad om kristendomens kärleksfulla läror, låter människorna gå sin undergång till mötes. Gör som jag säger, men inte som jag gör, heter det jul

Det lilla hemmet der nu solen tittar in, hemmet som är förlagdt som ett svalbo deruppe under takåsen i det granna, moderna huset och hvilket hyser två flyttfåglar

och en liten »svalunge», är så nätt och prydligt. Det tyckes endast öppna sina stora, breda fönster för himlens ljus och mer än andra sådana bjuda det välkommet. Det är utsatt för alla möjliga vindar och de vilda dufvorna sitta troget på ornamenten och kurra; det låter precis som när islossningen kommer om våren. Föröfrigt är det glömdt och öfvergifvet. Det lilla hemmet ser dock så lugnt och inbjudande ut.

Men ser man noga på det, så synes det som om hvarje möbel, hvarje föremål skulle med en viss oro vilja dölja något, som om de saknade någon kamrat som förut hjälpt dem att skyla väggarna eller fylla tomrummet, som om de ville öfvertyga den inträdande att här var allt godt och bra; här var visst ingen nöd. Med andra ord, som de skulle vilja hålla sig uppe.

Men ack, det var bara nödmynt. Det är inte guld allt som glimmar, och nog visste innehafvarena af det lilla svalboet, hvad nödmynt ville säga. De hade ju själfva hela sitt lif, så länge de hållit ihop, varit ett gångbart sådant. Prägeln var ett, men värdet ett annat.

Det lilla hemmet der nu solen tittar in, är så fattigt, så fattigt. Vi äro hos brorsbarnen till biskop Tobiasson.

De hade hållit utaf hvarandra så länge, så länge, de hade derunder byggt tusende luftsloft och skulle en gång flytta in i sin villastad, och så satte de bo i en ogynsam stund. Men de voro rika på kärlek och rika i andligt afseende och därför fäste de sig inte vid hvad framtiden för öfrigt skulle bära i sitt sköte. Det slumrade något af konstnär hos begge, något af äkta konstnär som endast väntade på sin väckelse, på litet sol, för att växa och få fullt lif. Då skulle verlden te sig helt annorlunda för dem, det visste de.

Så stod brölloppet. Släkten och vännerna voro borta, men fattigdomen trädde in som gäst och vigde sig i samma stund vid de unga två och slöt sig till dem med den

glimmande trohetssymbolen, messingsringen, som presten sköt på deras finger. De hade heller inte råd att ha några vänner, de hade knappt råd att ha hvarandra, men lagen påbjöd dem dock att de skulle ha vittnen vid den kristliga ceremonien, vittnen på att de verkligen älskade hvarandra och dessa måste trakteras.

Nödmynt!

De hade en grann lokal och mycket ljus och fullt upp med mat och vittnena åto så att magsäckarne stodo spända som trumskinn och drucko så att hufvudet blef tungt och oklart, och så var den saken som den borde vara, och så hade man klart för sig att de två verkligen älskade hvarandra.

Sedan flyttade Ifver och Melka upp under takåsen och fattigdomen följde med. Der fingo de till börja med svälta i samma mån som vittnena hade ätit och brölloppet — på grund af att det efter anhöriges fördom, skulle vara riktigt — hade kostat, och i samma mån som hänsynslösa människor vid giftermålet passat på att draga nytta af deras oerfarenhet, ungdomliga oförstånd och obekantskap med affärer. De hade kommit på sned från första stunden, det behöfdes så litet för att komma rätt igen, men hjälpen räcktes dem inte.

Alla tyckte det var synd om dem och ville så gerna hjälpa, men hvar och en hade sina principer, och biskop Tobiasson, som egde allt af jorden och dess öfverflöd, han hade mest af den der principvaran, han var den gudomliga principen sjelf, så att han kunde då rakt utaf inte hjälpa dem.

Under tiden slog en liten späd varelse upp sitt öga, föddes en liten svalunge deruppe under takåsen. Nu blef nöden riktigt stor. Men den måste skylas, det dugde ej att visa sig som stackare, när man var slägt med dem som hade principer. Alla visste ju också olyckligtvis att

den ansedde biskop Tobisson var deras blodsfrände, och så hade de reda på alla de andra finnesserna med.

Härfvan trasslade in sig mer och mer.

Under tiden dansade Melka på teatern med ett soligt löje spelande i sina drag och Ifvert satt nedtyngd och dyster der hemma på atelieren och formade bilder af jordens ler.

Han arbetade på en grupp bevingade gestalter, som han, när de en gång blefve färdiga, ville kalla för »ungdomsdrömmar.» Men de hade en sådan fallenhet för att bli ofärdiga. —

Han ville göra dem lätta och eteriska, han ville ge dem flygt så att de skulle kunna sväfva ut, långt ut ur vindskammaren och genombäfvast och spritta af glädje och lifsluft. Men hur det var, som nedtyngda af lifsbekymmer stodo de der, som gråa vålnader insvepta i sina fuktiga trasor på torson.

Utom hemmet var han glädjen sjelf, der strödde han i sitt talesätt humorns och skämtets präktigaste perlor omkring sig, der var han den lefnadslustige brodern, der gick han och gälde för den »som inga bekymmer hade». Och hvad han tog allt lättsinnigt se'n.

Hur kunde man förklara denna olikhet? denna sorgbundenhet i hemmet, denna glädje ute? Älskade han då inte Melka, skydde han hemmet, hade han motvilja för detsamma och ville lefva dagdrifvarens oregelbundna lif? (»Förståndigt», skarpblickande folk påstod något ditåt.)

Nej, visst inte!

Glädjen var bara ett nödmynt. Han ville inte visa sin inre halt, sin nödställda belägenhet; han hade ambition. Derfor kastade han ute i lifvet ett bländande solsken af guld öfver sina aftärda, blygrå drag.

I hemmet, som han likväl så högt älskade, der satt han nedtyngd medan han modellerade sina »ungdomsdrömmar». Nedtyngd, ty bakom dessa, hvars anleten och

gestalter han försökte göra fagra och mjuka, grinade hårda och vidriga procentarefysiognomier fram. Det voro de som förstörde hans »ungdomsdrömmar», det var nämligen i deras händer eller rättare »klor» han låg, det var de som drefvo honom ut. De läto honom inte vara i fred att förtjena, att så småningom göra alla rätt och att skapa sig ett namn, som han annars skulle ha gjort.

Kränkta i djupet af sitt hjerta, i den hederskänsla de dock i verkligheten egde och föraktade af dem som inte visste hvad det vill säga att vilja lefva ett mönster-gildt lif och att tvingas lefva ett motsatt, gingo de raka i ryggkotorna sin bana fram.

Intet minne var heligt, intet föremål i hemmet som de i en lycklig stund köpt sig, fått till present eller ärft efter någon kär bortgången, kunde man omfatta med glädje; allt var taxeradt efter godtköp, allt skulle fritt få vandaliseras af främmande blickar och hjertlösa och dumma omdömen. De begge ungas intelligens och finkänsla måste tåla allt, de voro ju fattiga. Allt deruppe i det lilla konstnärshemmet var taxeradt efter roffägelssystem.

Det enda de egde var den lilla svalungen och många svårfyllda pligter; de voro äfven skyldiga honom — men hvad skulle de väl i sin fattigdom kunna gifva barnet?

Kanske endast ett trampadt namn och människors missaktning som måhända skulle följa deras kärlek genom lifvet.

Förtviflan grep dem. Och det fans stunder då man till och med önskade att man aldrig träffats, att man aldrig gift sig. Man skulle ha gjort som andra, left fjärrilslif och när barnet, det oäkta barnet som verlden nämde det, föddes, svikit sina löften och öfvergifvit hvarandra. Ty när barnet, hälften af de två, slår upp sitt ögonpar, och hedern säger att det måste bli äktenskap utaf, så är det ju också bara, när allt kommer omkring, ett nöd-

mynt prägladt för världen. Att kärleken är med, tror naturligtvis ingen.

Hos Melka och Ifvert var det dock kärleken som bestämde.

Begge voro dessutom rättänkande och ville följa hederns bud. Men när de sågo att människor inte tålde vid förtroende, att ingen ändå trodde dem, och att om de skänkte dylikt, de endast skulle störtas, måste man för att rädda sig något så när, stödja sig vid osanningar. Man lade grunden till sitt lif på lögn, på nödlögn, man byggde på idel falsk och ihålig botten.

Verlden hade så mycket att undra på och att säga om dem som lefde så högt öfver henne deruppe. Verlden hade så mycket att bestyra med deras enskildheter och intresserade sig så ofantligt för deras ve och väl. Det var ingen hejd på människokärleken.

Hvad var han egentligen för en figur, hvad var hon? Hvilka voro de?

Han kom från en rik och fin och namnstor familj, hade blifvit påkostad allt, bortskämd, och uppfödd bland gräddan i artistlifvet och stod så ett, tu, tre ensam i verlden utan allt, endast med en för konsten lågande själ. Men mynt fans för honom intet, han hade bara att bära på ett aktadt namn som han försökte, men genom sin fattigdom inte kunde hålla uppe.

Hon kom från ett ringa hem obemärkt och fattig in vid teatern, men gjorde genom en graciös talang och ett fagert ansigte sig bemärkt bland guldygsslöjorna i baletten.

Der var hennes framtid gifven.

Men så korsade en dag Ifverts och Melkas vägar hvarandra. Det blef ett kors öfver deras lycka, öfver hvars och ens konstnärsskap. Men det ungdomliga sinnet uppfattade det inte ännu. De unga sågo endast lyckan och jublade — som idioter. Blickarne sade mera än ord, kärleken flammade upp som den fixa idéen i en van-

sinnigs hjerna, och den glödande fantasien målade framtiden i ljus.

Ingen tänkte då på att samhället lägger beslag på individens känslor, att man först skall vara samhällsmedlem, maskin, innan man får vara människa, att man har så mycket att uppfylla mot kung och fosterland, mot stat och kyrka, lagar och institutioner, mot en hedersvakt af ceremonier, mot en hel stab som har makten öfver en, och att man inte lefver af kärlek endast. Ingen af dem visste då att alla, bekanta som obekanta, skulle ha en viss procent af ens arbete och lif. Det der var tankar som voro dem obekanta.

De erkände bara en makt: kärlekens!

Så kom barnet till, det der »oäkta», och så blef det giftermål innan de ännu hunnit göra klart för sig hvad giftermål ville säga, och så steg fattigdomen öfver deras tröskel.

Melka blef tung i stegen när hon dansade på teatern, banan var numera så godt som bruten. Hoppet var borta.

Ifvert fuskade bort sin talang på godtköpsbilder som såldes på gatan och återfunnos på krogar och kaféer och bakom magasinsfönstren. Hans Iduna, Flora och Venus mytologiens klassiska företeelser, hvilka han tänkt sig så härliga, gingo utan själ som döda lerkulpar, för att få första bästa slant, ut i marknaden.

Ingen tänkte sig någon framtid på konstnärnsbanan vidare. Uppehållet, brödfrågan, var dem allt.

Herrans tjenare, biskop Tobiasson, satt derborta vid den fashionabla gatan och gonade blicken bland jordens öfverflöd och samlade skatter och frossade ensam; under tiden svulto de två brorsbarnen tillsammans.

Efter en i månader utdragen utläggning, efter ett fåfängt irrande i uppfinningarnes labyrint att finna en utväg — nöden är ju uppfinningarnes moder — för att

rädda situationen och framtiden, beslöto de sig slutligen att lyfta på nödankaret, att taga det sista steget, att fresta det nära nog omöjliga. De gingo upp till biskop Tobiasson. Kanske skulle presten, för skams skull, hjälpa dem, om inte människan eller släkten gjorde det.

Med en cigarr i munnen och ett kassaskåp och ett gyllene krucifix för ögonen satt prelaten vid sitt skrifbord i det af dyrbarheter öfverlastade rummet och författade.

Det var morgondagens predikan som gled öfver den likt en prestkrage tvåklufna pennspetsen, det var vackra ord som utmynnade på papperet. Det gälde ingenting mer och ingenting mindre än en betraktelse öfver Lukas evangelium, kapitlet 16: »om den rike mannen och Lazarus», »om smulorna som föllo från den rike mannens bord», och dessutom en liten sidoblick på Matthei evangelium 22 kapitlet: Om det yppersta budet i lagen, 39:de versen, der det står: »du skall älska din nästa som dig sjelf».

İfvert trädde in och framförde med darrande röst sitt ärende. Han såg biskopen insvept i rökmolnen som Israels barn såg Moses på Sinai berg. Tobiasson bad honom inte ens sitta ned utan med cigarren i munnen, med sitt magra, utlevade anlete till hälften vändt i profil mot honom och med kroppen vänd rätt fram, skötte han i sträf ton konversationen.

— Käre vän, jag inser nog hur svårt det är, det gör mig riktigt ondt om er, men jag har en gång föresatt mig att inte låna ut några pengar, så att du inser sjelf jag kan det inte; det är min princip. Dessutom gå till grosshandlar Vift, du känner ju honom, han är rik och han brukar uppmuntra de världsliga konsterna. Han hjälper nog, om du duger till något.

— Ja, men bäste onkel, han vet ju att jag är slägt med onkel och han säger naturligtvis, att jag skall gå till onkel.

— Det vet jag visst det, sade ena mungipan på profilen och grimaserade till.

— Och säger jag då att jag inte varit här, så råder han mig till att gå hit; och säger jag att jag varit och inte fått hjälp, så säger han: hur kan herrn begära att jag som är främmande skall hjälpa då inte herrns släktingar gör det?

— Det kan jag inte förstå! blixtrade det fram ur den högvärdige prelatens mun och derpå kom ett rök-moln ur gapet. Det var precis som när man fyrar af en kanon.

Ifvert var nedskjuten. Särad smög han sig försagd ut genom dörren, ja, han glömde till och med att säga adjö.

Presten spottade i det antika kärlet efter det myckna talet — han ville ha bort litet orenlighet — och hängaf sig åter helt till sina nyss afbrutna, men vackra tankar i morgondagens predikan. Han utlade med talang texten och fixerade med teologisk skärpa det sköna språket: »du skall älska din nästa som dig sjelf» och dessutom det: »om smulorna som föllo från den rike mannens bord.»

Ifvert gick under tiden från farbroderns hus trött till själ och kropp; han hade inte fått en smula... Han hade fått nej, ett oryggligt nej af den i hvars ådror det rann samma blod som i hans. Det var allt, som hängde på det ordet!

En hel ungdoms- en hel trohetsverld ramlade för Ifvert och Melka. Ingen ville hjälpa dem så länge de höllo ihop, så länge de voro tillsammans; möjligen kunde de få hjälp hvar och en på sitt håll.

Nöden tvingade dem att skiljas. Lifvet, det grymma lifvet kräfver offer.

Melka reste bort, utan hans vetskap, som det hette, och tog barnet med sig, och tog — efter det allan rättfärdighet var uppfylld, efter det verlden, ceremonierna och lagen vittnat att de inte längre älskade hvarandra —

åter sitt flicknamn. Hon dansade på »de bräder som föreställa världen», dansade hos broderfolket på andra sidan Bottniska viken.

Hon »dansade på rosor», sade kritiken, så lätt, så leende, så strålande fager, så graciöst, så framgångsrikt idkade hon sin konst.

Nödmynt!

Han flyttade till Södra Sverige och gömde sig der i ett litet undanskymdt samhälle.

Der satt han i sin fattigdom och försökte skapa och högg på sina »Ungdomsdrömmar», men de voro som dödfödda. I sjelfva verket lefde de också endast der Melka och den lilla »svalungen» voro.

De skildes.

Nu brast trådarne som inför världen höllo dem tillsammans. I deras hjertan fans det dock fibertrådar som höllo dem tillsammans, trådar som först kunde brista med lifvet.

IV.

Öl.

»Under ölruset har jag fått mina bästa idéer», sade alltid gubben Hall. Han hade under detta flera gånger varit nära att taga lifvet af sin finkänsliga hustru. Det var ett faktum, om man nu kan kalla det för en god idé.

Han hade druckit öl så att han var deran att storkna. Han var rund i synen som en skopa och kopparfärgad som ett rödskinn. Han »uppfylde» sin plats i samhället som tjock och däst ölmenniska, kallades för »Öl-Hallen», och dog en dag af slag.

Han föll ned som en oxe på golvet, just då han höll på att skriva en inbjudning och utmaning till täfling i öldrickning på »Nykterheten», till en del storkände »ölhalsar» — hans värsta dryckesbröder — och så var hans saga slut.

Hur han hade druckit, så lemnade han dock en liten tråkak efter sig derute vid Vintervägen på söder. Den tog nu enkan och barnen i full besittning och residerade der med hög tanke om sig sjelfve och sin stormakts-ställning, gent emot »fattiglapparne» och »patrasket», som bodde i kyffena deromkring. Man gick minsän inte af »för hackor», man hade hus kantänka, om också detta var något »graveradt», men den räkningen, den skriften, skulle snart »slä-tas ut». Gumman var blifven ett rifjern på gamla dagar,

och hade hon föresatt sig något, så utförde hon det äfven; därför skulle också huset snart vara uteslutande deras.

Det låg dock en mystisk historia gömd under åtkomsten af denna egendom.

Vi gå ett steg tillbaka i tiden.

Ung och glad som en lärka och med ett friskt och hurtigt utseende, kom Carin Hök — så hette gumman innan hon gifte sig — från landet upp till hufvudstaden. Der blef hon piga i åtskilliga familjer innan hon slutligen hamnade, som hushållerska hos en gammal ungarl.

Förhållandet blef emellertid intimt och »patrasket» deromkring, pratade om, att hon var något helt annat än hushållerska åt den gamle, lättsinnige ungarls-gubben.

Efter några år dog husbonden utan att lemna några arfvingar eller släktingar efter sig, och testamentet, som då öppnades, var gjordt till hushållerskans, Carin Höks fördel. Huset med allt deri var, fick hon för sitt »väl-förhållande» ärfva.

Ännu glad och ung, och nu fri, och efter den tidens måttstock smått förmögen, var hon med uti världen, så ofta det lät sig göra; var med der nöjet vinkade. Der träffade hon på Joseph Hall, den unge, duktige fabriksarbetaren med det ståtliga utseendet. Och innan man visste ordet af, flyttade de två, som ett äkta par in i den lilla egendomen borta vid Vintervägen.

Första åren gick allt sin jemna gång med ordning och mycket arbete och ett och annat nöje då och då. Men slutligen tog nöjet öfverhanden. Hall lemnade i sin som från skyarne komma välmåga, arbetet åsido mer och mer, och satt på »Nykterheten» från morgon till qväll och pimplade öl, talade om sina bästa idéer, som han fick under ölruset, kom hem oregerlig, ställde till uppträden och var nära att plåga ihjel sin hustru. Men så dog han en vacker dag knall och fall, och hustrun var räddad.

Nu skulle äfven huset räddas, frias från in-teckningen, som Hall i listiden, bakom hennes rygg, tagit för att be-tala sina ölskulder med.

Först hyrdes rummet deruppe ut. Det inbringade alltid något. Dit flyttade en gammal fattig pistolsmed vid namn Flink som förr tjenat på regementet, in med sin dotter Anna, hvilken på sin sömnad försörjde så väl fadren som sig sjelf. Och så öppnade gumman Hall ma-gasin i kåken. Affären gick bra och det der främmande egopapperet slo-pades.

Barnen, hårda och sträfva till sin natur, bodde fort-farande hemma och pöste öfver hvad de hade.

Dottren, Aurore, hjälpte till i handeln och sönerna arbetade på cigarrfabrik. När desse kommo hem om qväl-len hade de andra cigarrmakare med sig, och så bar det af in i kammaren innanför magasinshålan och der röktes det så, att man nätt och jemt såg hvarandra och dracks öl så att, bord och golf simmade i våtvarorna. Ett glas kunde man behöfva, tyckte de, när man knogat hela dagen. Så kom ibland Anna Flink med. Det var när hon gick och handlade der nere och ett par grå, illpariga ögon, som tillhörde den ene sonen, fick syn på henne. Men ett par andra ögon blixtrade också till dervid, det var af ilska; de ögonen voro Carin Halls. Birger hade ju gått och förälskat sig i den der slinkan, i den der fattiglappen, som inte hade något, och det kunde inte gumman smälta, inte anstod det honom, han som hade hus. Tvi vale! Jo, det skulle just vara skönt att behöfva upplefva den dagen kanske, då man skulle bli slägt med en sådan der, som man inte visste hvarifrån hon kom och med en så-dan der »mordverktygsmästare», som pistolsmeden.

Hur det var så kom Anna Flink ofta med, ty sonen gaf inte efter, och så drack man ett litet glas.

Hur oskyldigt det än skulle vara, skymtade det dock fram ett helt batteri af stora gröna svensköls buteljer

på bordet, när man slutligen vädrade ut rökmolnen för natten.

Från kammaren kom ölhalfvorna ut på disken och förtärdes der af främmande, och från att servera andra, serverade dottern sig sjelf, och satt som oftast dåsig i ett hörn, med ett utdrucket glas i handen.

Ingen märkte hur det gick till, allt nog, ett, tu, tre, blef det fullkomlig lönn- och ölkrog på platsen, och till och med gamla Carins skrynkliga ansigte lystes som oftast upp och fick ett starkt återsken af det kopparröda fluidium som hon först endast skulle sälja.

Under det detta lif fortgick och utvecklade sig, fortgick och utvecklade sig äfven kärleksförbindelsen mellan Birger och Anna. Han satt nu ständigt deruppe och läste högt för henne, och alltid följde ölhalfvorna med och döko upp ur hans bakficka och stodo sedan och skeno på sybordet. Det tycktes, som om det skulle vara oundgängligt för deras förbindelse, att ha denna gemensamma njutning, detta förmedlande element. Birger var den som på så vis lärde Anna att till fullo uppskatta den salta vätskan.

Ett år derefter blef det, mot modrens vilja, förlofning af, och när brölloppet firades, gjordes detta, utan att hon med sin närvaro »hedrade vigselakten». Hon stod under tiden i magasinet och svor öfver »den förbannade kärleken», tänkte på salig Hall och fick en tår i ögat och tog »en tår på tand». Man värderar ingenting, förrän man saknar det, menade hon. Hon kunde ännu vara fin-känslig.

Öldrickningen fortsattes i oförminskad skala. Det måste bli ett slut på det här, muttrade gumman, der hon numera gick i en ständig »florshufva» och såg så mycket tombuteljer det stod öfver allt och så liten kassa det var i disklådan. Aurore hickade detsamma, men bröderna (den gifte helsade stundom på) tyckte att det var ett lu-

stigt lif som de väl kunde behöfva, när de kommo från sitt arbete.

Hur var och en hade sina svaga tankar i saken och sina starka begär, så blef det dock slut på kalaset, ty gumman gick ur tiden och lemnade dem och huset.

Hon lades i grafven med sina guldringar på fingret, hon skulle icke komma »barfota» till himlens port eller hvart hon nu tog vägen. Magasinet stängdes. Den andre sonen bodde qvar i huset och systemn Aurore hushållade för honom och pantsatte och söp upp stolar och bord och diverse ting under det att hon hushållade — till dess att han gifte sig. Då såldes egendomen och hvar och en fick ut sitt, och då köpte sig den ofvannämnde brodern för sin del och för de tusenriksdalar han fick med sin hustru en kåk borta på Kungsholmen, lemnade cigarrmakaryrket och egnade sig uteslutande åt att dricka konjak, det var finare det än både öl och cigarrmakareyrket, men så var han också »en burgen man». Sedan såg han aldrig åt sina släktingar. Och så försvann brodern och försvinner härmed, liksom systemn, ur berättelsen.

Birger hade som gift slagit upp sina bopålar på Götgatan. Ett litet tarfligt hem på ett rum och kök, med till en del ruskiga möbler och med till en del bättre sådana, ärfda efter gumman, egde de der, och bildade de ramen till deras gemensamma tillvaro. Sedan magasinet stängdes hade öldrickningen i hufvudsak bannlysts. Birger skötte sig väl på fabriken, det hade han dessutom alltid gjort, — han var en god arbetare, hans enda och största förtjenst — och Anna sydde och drog sitt strå till stacken. Pengarne utaf fädernet eller rättare modernehuset stodo säkert på banken och de två kände sig lyckliga och i sin ringa ställning litet smått som kapitalister.

Anna var en vacker qvinna, rättrådig och ädel, med goda anlag, men med en svag och litet enfaldig ka-

rakter, hvilken hon dock sökte hålla uppe i det längsta och ge sken af en stark ambition. Hon kom från ett hem, der det var ondt om allt, men der det fanns föredöme, hjerta och heder. Hela hennes lif hade förflutit under arbete och fattigdom. Så att vid dem var hon van. Alltid hade hon varit den som hade fått försörja de andra; på sig sjelf hade hon inte fått tänka det minsta. Nu var emellertid den gamla pistolsmeden intagen på en inrättning och hade sitt till döddagar, på honom behöfde hon således inte tänka, syskonen voro spridda hvar och en på sitt håll och sjelf satt hon nu under eget tak.

Hur hon tänkte på ett och annat, hur tanken löpte i kapp med tråden, der hon satt lutad öfver maskinen och sydde. Hon kom ihåg, som i går, när hon första gången såg och gjorde bekantskap med Birger. Det var slumpen som hade åtagit sig den saken, det var en kunglig begrafning, hvilken de, liksom hela det öfriga Stockholm, skulle se på, som förde dem tillsammans.

Det regnade den dagen och Birger hade då fått syn på hennes ängsliga utseende öfver mantiljen som rakt utaf höll på att bli förstörd, och hade artigt bjudit henne sitt paraply. Hur rodnade hon inte öfver den ovanliga uppmärksamheten mot en flicka i hennes fattiga och obemärkta ställning. Inte anade hon då, att det inte skulle vara slut med detta tillfälliga tak öfver hufvudet som han då bjöd henne och som de gemensamt gingo under, utan att de en dag skulle flytta in under ett bättre tak af varaktigare slag. Visst föresväfvade han henne ibland, den der tiden, och framstod han då som något beundransvärdt, något ridderligt, och nog kom ofta hennes hjerta att klappa fortare vid tanken på den der lilla episoden, men aldrig kunde hon tänka sig, att det skulle bli något vidare af.

Sedan hade farsgubben hyrt rummet borta vid Vintervägen och hur förvånad hade hon inte då blifvit, när hon vid inflyttningen finner igen honom, den okände, som

en gång bjöd henne paraplyet och får veta, att det är värdinnans son och att han äfven bor i huset. Det satte med ens myror i hufvudet på henne, det såg ju ut som en ödets skickelse, och nog fick hon medge, om hon skulle vara uppriktig, att med afseende på detta möte, vissa illusioner växte. Och hur dessa växte och lifvet dernere på ölkrogen ragglade sin jemna gång och förbannelserna från gumman haglade öfver henne och hon ständigt och jemt fick höra, att hennes son var alldeles för god för en sådan der »syhästa», som hon, så inbröt dock den dagen då Birger och hon flyttade in under eget tak. Men ack, hvilka strider hon dess för innan genomgått. Nu var det då, gud ske lof, äntligen öfver, Birger skötte sitt och hon sitt, och de hade det ganska bra.

Men så började striderna, andra, nya strider, som de aldrig hade tänkt på förut.

Man började på att lära känna hvarandra för väl.

Ären gingo, barn föddes så godt som för hvarje, det blef flere munnar om bitarne, det började bli knappare om allting, den lilla ljusning till välstånd hvartill det artade sig i början, gick förlorad och Birger tröttnade på hushållningen och hemmet.

Han gick ut på alla lediga timmar och drack sitt öl för att slå bort bekymmerna, slå bort dem med de sorglösa kamraterna. Han glömde sig qvar, när han slutat sitt arbete, på ställena på vägen och kom hem tvär och vresig. Egoisten trädde nu fram i all sin glans, hvad brydde han sig om de andra; hans lif var förstördt.

Han blef pockande och despotisk, och i all sin okunighet och råhet, tog han sig en skrällande, öfverlägsen ton, blef en inbiten öfversittare, som ständigt endast talade om, hur dum och okunnig hon var och hur upplyst förständig och beläst han sjelf var, och hvilken tjänst han gjort henne, hur han »dragit ner» sig, när han gifte sig med henne. Han predikade detta så länge, till dess slut-

igen, god och enfaldig som hon var, Anna blef öfvertygad härom och såg upp till honom, som till en gud.

Han drack och drack och ökade portionerna och blef värre och värre i sitt uppträdande.

Hon vågade inte förtro sig till honom och han förtrodde sig aldrig till henne. Hvar och en handlade bakom den andres rygg.

Han gaf henne mindre matpengar än förr, fast familjen var större, och ehuru han nu i några år, henne ovetande, haft större aflöning, än när de gifte sig.

Ölet tog sitt och så hade han gått in i en massa ordnar och »kassor» och dem fick han inte mankeras. I ordnarne hade han ju roligt och fick ta' sig sitt glas »bajerskt», och i en del kassor hade han sjukhjälp när han supit (ehuru detta inte var meningen) och låg hemma och var illamående, och i de andra »kassorna» hade han begravningshjälp, så att, när han en gång dog, han skulle få en »hederlig begrafning». Det skulle räcka till både klockor och allt.

Anna slet som den värsta piga från morgon till qväll för att något så när hålla ihop det hela. Hon fick hugga i med de gröfsta göromål utan den minsta hjälp, utan så mycket som ett tack en gång, och dertill sköta om barnen, hålla dem snygga. och ensam skaffa dem allt. (De pengar hon fick för veckan räckte nätt och jemt till mat, men hon vågade inte säga något, ty Birger hade nu en gång blifvit van vid att hon undergifvet skaffade hvad som behöfdes, hur hon nu än bar sig åt, så det stod inte nu att ändra, med det välde han fått öfver henne.) Långt in på natten satt hon sedan uppe vid symaskinen och arbetade åt andra för att förtjena åt sina egna en slant, medan Birger snarkade, sänkt i ölrusets oroliga sömn.

Det var hennes hvila.

Detta kunde dock inte bära sig i längden, det insåg hon, ty hon hade blifvit klen och svag under årens lopp

och nu skulle hon dertill om några månader ännu en gång bli mor.

Att arbeta, lefva fram sitt lif i fattigdom och föda barn, det tycktes vara hennes mission. Hon började på att blifva gammal i förtid, och benet, som hon opererat i sin ungdom, tog sig genom detta släpande i trapporna och detta eviga trampande på maskinen, åter till att verka, men hvad skulle hon göra, det fick gå så länge det gick. Men när bekymmerna stundom blefvo för stora och hon tillika kände sig så gränslöst ensam, då hade hon intet annat råd än att gripa till den der »fördömda buteljen» och muntra upp sig med litet öl, och att under förtärandet af detta, der hon trött slagit sig ned på köksstolen, fundera på, hur hon ändå hade blifvit besviken på sina ungdomsdrömmar.

En och annan solglimt egde dock hennes lif. Det var till exempel när hon på sin namnsdag fick i hemmet införa och presentera sin barndomsvän, Eva Bratt, som hon inte varit tillsammans med på så länge, och man åt och drack och hade muntert till långt in på natten. Den qvällen kom till och med Birger hem tidigare än vanligt och var vänlig och språksam. Hon var så lycklig då, hon hade ju fått införa en af *sina* vänner, annars umgicks der inte några andra än Birgers bekanta, och de voro af den sämsta sortens folk, ty de bästa hade dragit sig ifrån honom. Han hade ett sätt att söka upp skuggsidorna i allt.

Nu var det hon som skaffat dit en vän, en af de *sina* för en gång, och Eva hade också lofvat att komma dit och vara hos henne och hjälpa henne, när hennes sjukdom inträffade.

Tiden för Annas nedkomst närmade sig och Eva titade under tiden in litet emellanåt för att höra hur det stod till, och om hon inte snart behöfde hennes hjälp. Anna visste väl hon, att det var en verklig vän hon nu fått tag i. Men hvad hon med sin ringa människokänne-

dom inte visste, det var, att Birger numera delade sin tid på ölställena, ordnarne och kassorna med att gå och hämta Eva om qvällarne när hon stängde kramhandeln som hon stod i derinne i tjocka, mörka staden, och att ett visst intimt förhållande börjats mellan mannen och barndoms-vännen.

Det var qvällen innan den väntade händelsen inom familjen skulle tima. Anna hade blifvit hastigt illamående och gått till sängs. Hon var nu genom symptomerna beredd att barnet kunde födas när som helst och hon låg nervöst och såg på klockan och längtade efter att mannen skulle komma, ty det kändes så hemskt, att vara ensam. Då trädde Eva inom dörren och tio minuter derefter Birger. De fingo veta hur det var fatt. Jaså, det var således i görningen, men inte blef det något af förrän i morgon, det hade de räknat ut, men då skulle det bli, det var så visst, som att två gånger två är fyra.

De ville emellertid sitta hos henne och förkorta tiden, till dess hon somnade. Ack, Anna var så sjuk, så sjuk!

Emellertid kom öl fram på bordet för att ytterligare förkorta tiden och de två väktarne gjorde derunder sina skämtsamma anmärkningar öfver människans födelse och öfver lifvet och döden, och det med ett sådant eftertryck, att till och med Anna, der hon låg i sina plågor, inte kunde låta bli att draga på munnen.

När så hon slutligen tycktes slumra in, kommo de två öfverens om, att om Anna dog, och det gjorde hon bestämdt nu, skulle Eva och Birger gifta sig så snart de stoppat henne i jorden och den föreskrifna sorgetiden gått till ända. Dessförinnan kunde de ju ändock mycket väl sätta bo tillsammans, fast inte presten fick vara med förr än om ett år, och så skälade de på saken och sköljde ned tanken med litet öl.

Anna tycktes slumra, men hon gjorde det inte, hon hörde allt och blodet stockade sig i hennes ådror dervid

och hjertat var nära att brista sönder. Nu kände hon dem, nu först hade hon blifvit fullt vaken. Hon kunde inte gråta, hon vrålade som ett djur och såg derunder hur de begge förskräckta rusade upp, och hörde hur Eva ville gå men Birger bad henne stanna, ty han var rädd att vara ensam med sin hustru.

Slutligen när alla buteljerna voro tömda och ljuset höll på att brinna ned, smög Eva sig sin väg, och mannen sjönk rusig ned på soffloeket bredvid barnens bäddar på golvet böta vid kakelugnen, och somnade.

Medan Anna sedan var sjuk var Birger hård och kall och försumlig mot henne, och för hans öl och hans kassar och ordnar, fick hon afvara det stärkande vin som läkaren ordinerat; och när hon vid ett tillfälle fått en butelj som present af en bekant, drack han ur den, när han en qväll kom hem drucken och skulle vaka hos hustrun.

Barnet, en flicka, föddes och kallades i dopet Melka, och Anna gick, emot deras förmodan, igenom sjukdomen med lifvet.

Inte ens ett bad när hon tillfrisknade kunde han förmå sig att kosta på henne, han måste i första rummet ha öl att bada sin inre, törstiga menniska med.

När Anna så kom upp, började hon samma sträfsamma, släpande lif, men med samma undergifvenhet som förut. Ett drag af handlingskraft visade hon dock. Hon hade aldrig sagt ett ord af hvad hon hört, när hon låg sjuk och man trodde att hon sof den der qvällen. Men nu, när hon visste att Birger en dag skulle ha en större summa pengar med sig hem och barnen behöfde skodon för att kunna gå i skolan, och hon fick kännedom om, att Birger och hennes bror varit ute med Eva och rumlat om, att Birger bjudit och att hon fått presenter af honom på sin födelsedag, som de firat, och han inte hade ett öre med sig hem, då brast henne tålmodet. Hon, som hans hustru hade ännu aldrig på alla år — utom det första

— fått något på sina namns- och födelsedagar, utom litet öl, men det räknade hon inte, och så sade hon Eva hvad hon visste och visade ut henne.

Mannen rymde fältet, skaffade sig mod bland öblbuteljerna och kamraterne på Bierhallen och skrattade der med dem åt hustrun och kom sedan hem och sade, att alltsammans var idel lögn, och så fick hon höra den gamla lexan repeteras om hvilken tjänst han gjordt henne och hur han sänkt sig genom att gifta sig med henne.

Han raglade af och an på golfvet och slog i bord och stolar och väckte genom sitt väsen upp grannarne midt i natten. Han kallade Anna för allt möjligt och barnen med, och var ofta så drucken, att Anna fick kläda utaf honom och vräka honom i sängen. Och allt detta såg och hörde barnen der de uppskrämda lågo i sina bäddar.

Genom detta sitt lefnadssätt låg Birger en dag sängliggande sjuk och dertill hade han i rent djuriskt tillstånd fallit ned i en uppgräfning på gatan och slagit sönder ansigtet. Nu hade de äfven börjat på att dricka öl uppe på fabriken och detta trängde sedan med sin förbannelse in i de många olika hemmen och dränkte, likt en syndaflod, allt lif, all glädje och all fri verksamhet.

Anna gick till fabriksläkaren och beklagade sig och bad honom komma hem. Han sade genast med en blick på den sjuke: er man super; men ångrande sitt påbörjade förtroende, ville hon ändå inte tillstå det. Birger jämrade sig och ljög ihop en hel historia om hur han blifvit förkyld och hur han halkat och stött sig, »det var så halt och riskabelt i de förbannade fabrikstrapporna». Men läkaren såg hvad han såg och yttrade, att om inte Birger förde ett annat lefnadssätt och skötte om sig nu och framdeles, skulle han ovilkorligen dö, ty sjukdomen var farlig.

Nu var det hårda sinnelaget hos Birger brutet och feg som han var, lät han sig skötas och var vek och under-

gifven som ett barn och talade mycket om döden och de anhöriga. Han älskade dem, påstod han, och dö ville han alls inte. Han hade så mycket att försona och att särskildt godtgöra Anna för. Han hade inte alltid varit mot henne som, han borde. Och läste han en berättelse med aldrig så litet känslig tendens i, så kommo tårarne honom i ögonen, och gled stora och runda utför de rödsprängda kinderna. Det var ett utspädt element af finkänsla, som gick i arf efter modren från hennes första ungdom.

Det var en viss frid som dessa dagar hvilade öfver det förstörda hemmet, så mycket mer som man nu inte saknade något, ty Birger hade sin fulla lön, och drack ingenting och hade dessutom hjälp ur sjukkassorna. Denna tog han dock inte ut förrän på en gång och då han blef frisk. De pengarne skulle användas till något nyttigt för familjen.

Uppkommen igen och i sitt arbete, tog han ut sjukhjelpen, sparade pengarne till framtida behof och höll sig ordentlig en tid bortåt.

Nu trodde han sig kunna trotsa hvad som helst. Nu kände han sig stark och karaktärsfast.

Men så skulle han in en qväll och se på hur det såg ut på ölkrogen, det var så länge sedan han var der, men han skulle inte dricka något, bara prata med vännerna ett tag och röka en pipa; och skulle det promptly vara någon förtäring, mer än en butelj fick det inte bli.

Vännerna helsade i chorus den förlorade (Bacchus)sonen och en ölhalfva blef det i glädjen. Men nog kunde han vara med om en till alltid, tyckte de, han var väl inte blifven en sådan stackare efter sjukdomen?

Han stretade emot i det längsta, han försökte tänka på sin sjukdom och på hvad läkaren sagt och på sitt hem och sin familj, men hur det var, så blef det den andra och tredje buteljen och den elfte och tolfte med och så

innan han visste ordet utaf, var han i de gamla tagen igen. Ölet skimrade ju också så förföriskt som guld i sejdeln.

Birgers bror kom pösande och dryg in och tog sig ett glas af annat slag och såg med förakt på brodern och »det der sällskapet». De helsade nätt och jemt på hvarandra. Birgers bror hade nämligen lemnat cigarrmakaryrket, slagit sig i ro och lefde på pengar, lefdei sus och dus, men drack bara bättre varor, och *derför* höll han på sig. Birger kände sig styf och rak och krusade för ingen ej ens för brodern som drack konjak, ty man kan bli lika full af öl som af konjak.

Så fortgick det.

Den sparda sjukhjelpsslanten, som skulle användas till något nyttigt för familjen, gick åt till öl och hamnade i disklådan och i cigarrmakarnes kassa: »Rök!», der han var och varit kassaförvaltare i många herrans år och alltid skött sig, lånade han nu undan för undan, allt för samma ändamål.

När så revisionen skulle bli, var han på balans, och då måste han beqväma sig till att bekänna kort för hustrun och tigga hennes hjälp, och bli spak för ett ögonblick. Och för att då rädda honom måste Anna ut och låna ihop pengarne af bekanta för några timmar, för att betäcka bristen så länge granskningen varade.

Hon var ännu lika svag för Birger.

Trots försigtighetsmättet för stunden, kom man ändå under fund med att allt intet stod rätt till; och när så val af styrelse blef, blef inte Birger omvald till kassör.

Det der tog honom rätt djupt så att han till och med skötte sig några dagar och Anna fick rå om honom. När han så satt i gungstolen och funderade öfver händelsernas gång, och han såg dem nu nog tydligt och klart, och insåg hur det kom sig att det var som det var, då blef han

ångerfull och förargad och yttrade till Anna: »En afgrundsande bor i ölet, det var den som lockade mig, då min föresatts var så stark».

Nej, den bor i dig! svarade hon melankoliskt, och suckade. Stackars gubben!

Birger teg. Kanske hade hon inte så orätt ändå. Det slet så svårt derinne i hjertat och hjernan, det slet mellan godt och ondt. Men det varade inte länge.

Den der »afgrundsanden» fick åter magt med honom, törsten kom igen och den var nu osläckbar.

Han gick i ett ständigt rus och var af ölhetta röd i synen som ett fackelblomster och klagade samtidigt öfver att han var kall och stel om benen som en is. Han låg med omlindade ben om nätterna och ända in, så nära han kunde komma den upphettade kakelugnen, för att hålla sig varm.

Åsidosättande och slarf med arbetet blef en följd af detta lefnadssätt. Så hade han också lemnat den största och enda förtjensten han hade, förtjensten, att med alla sina fel, vara en god arbetare. Det var slut med Birger Hall.

Ena stunden såg han allt i rosenrödt och trodde sig helt lätt kunna utföra de största storverk och skapa sig framtid här i verlden; och i nästa stund blef han döds-trött och modfäld, sjönk ihop och såg allt i svart.

Själskrafterna nedsattes, humöret blef värre och hårdare och de kroppsliga plågorna till. Det enda som nu lindrade var bara att dricka öl, idel öl och att för hvarje dag öka quantiteten.

Han hade en gång fört in ölet i hemmet, nu var det Anna som tog till det; hon kunde inte se och bära bördan af eländet, hon kunde inte hålla sig uppe utan att dricka, dricka så att hon fick mod och så att allt log emot henne och skimrade, liksom drycken, som renaste guld. — Och

så skrattade hon under detta tillstånd åt hans roliga gester och slingerbultar.

Under tiden blef Birger degraderad från förtroendepost till förtroendepost, allt nedåt, till dess han slutligen en dag blef afskedad och miste sin plats, ty han befanns numera alldeles oduglig att sköta densamma.

Han stapplade nu omkring som ett darrande hektiskt rodnande skelett med skinnet så godt som klibbat på den maltfuktiga benstommen. Han hade blifvit folkskygg och ljusskygg och blef han utsatt för dessa, isynnerhet begge på en gång, blef han rädd, och fruktade att bli vansinnig, ty han tyckte att det kändes, som om hjernan skulle vilja lemna sin plats och sprängas i spiralform upp i luften.

Han sade det inte, ty han var rädd att människor skulle skratta åt honom, men han gick i en ständig oro att han skulle dö och i en ständig ängslan öfver att han skulle begå sjelfmord. Isynnerhet var han rädd för det, därför att han först nu kände, att han inte hade och aldrig hade haft någon som helst religiös tro eller öfvertygelse.

Hela människan var förstörd, han hade betalat ölet med sina nerver.

Han hade blifvit slö och virrig och pjollrig som ett barn, och man fruktade verkligen stundom till och med för hans förstånd.

Han såg nog hur de bedrogo honom, hur man ville honom ondt, rosslade han, ty när man super får man dubbla ögon.

Barnen voro nu rädda för honom, räddare för honom än för sotaren, som de alltid förr blifvit skrämde med och hvilken skrämsel ännu litet smått satt i dem och väl aldrig riktigt skulle lemna deras uppskakade fantasi. Hemmet var sådant, att ölet kanske skulle ge dem deras lifsriktning för hela deras återstående tid. Det berodde nu

bara på, hvartåt det lutade, om det skulle bli ett uppmantrande till eller ett afskräckande lif för detsamma.

Birger låg till sängs och var endast till en börda för det hem, som han en gång, om han skött sig, genom sitt arbete och sitt bättre jag, kunde ha byggt upp och spridt glädje och välstånd i.

Han låg der utmärglad och utdömd, men han dog inte, nej gudbevars; han låg och såg på sitt verk och hörde hur Anna skulle försöka skämta bort detsamma och låtsas vitza och sade, under det benen bar henne osäkert: att nu var det hon som bar *maltheserkorset*...

Ingen af vännerna sökte upp honom, det förvånade honom men han tänkte inte på, att ölet var slut och att den varan numera var bannlyst från honom; det hade fulländat sitt verk der. Hvar var Edling och Teufel och alla de andra? Litet eftertanke borde ha kunnat svara honom: der det finns öl! men det var förlätligt, han hade ingen redig tanke numera. Det var endast djuret i meniskan som lefde och hölls fångat inom ett galler af knotor och ben.

Anna hade förlorat allt bättre inom sig. Hon arbetade och slet ondt, sörjde och drack, blef plufsig, tjock och rödfnasig och en rankig karakter balanserade i hennes massiva kroppshydda.

Barnen växte upp som ogräs mellan gatstenarne, som hålögdade förebråelser mot dem som grundlagdt och missriktadt deras lif.

Anna satt i ett hörn af rummet, för att hvila sig litet, med ölbuteljen i handen — hon mindes Birgers ord: »att den som super, ser med dubbla ögon;» och hennes gud hade nog rätt — och såg på taflan och tänkte tillbaka i tiden en smula.

Reflexionerna rusade öfver henne, som nöden gjort det förut.

Inte ville Birger mista sin plats, inte ville han göra
 människor orätt, inte ville han bli sjuk och gå under,
 inte ville han ligga der han låg. Nej då! Han ville väl,
 men han kunde inte; han var svag. Hvad man *vill* är
 det *onda* eller *goda*, hickade Anna och tömde buteljen.

... och försöka i ...
... och ...
... och ...
... och ...
... och ...

V.

I de lägsta lagren.

Utdömd, sade läkaren, men läkaren är inte mer än
människa han heller.

Inte var han utdömd der han stod under det allse-
ende glasögat på talaretribunen och förestälde Guds ord
för publiken. Dragen voro visserligen bleka och finniga,
men helskägget som hade växt upp under sjukdomen,
dolde med fördelaktig samvetsgranhet en del af krog-
minnena, hvilka, likt rodnande runor skurit sig in i hu-
den, så att det hela såg ändå rätt presentabelt ut. Isyn-
nerhet för svaga ögon.

Nu var han en »absolut», nu var han lik en försupen,
men restaurerad Johannes.

Hustrun hade gått till en bättre verld och dessför-
innan haft en gräslig dödskamp, som bitit sig in i minnet
på honom. Det behöfdes något som grundligt skakade
upp för att få denne man att slå om, men då blef det
också ett omslag till ytterlighet. Nu var Birger Hall, (ty
det var ingen annan än han) nervförsörd som han der
stod, starkt religiös, en from man och predikade bättring
för de syndiga åhörarne.

»Hvad man sår, det skall man ock uppskåra», sade
han, men därför skulle man egentligen inte så någonting;
allra minst nässlor på andens åker, ty de äro helvetets
brännande blad». Han ville helst ha människorna till
nerv- och blodlösa mumier. Stilleben som sutto onyt-

tiga och försänkta i contemplationer med armarne i kors i gathörnen och skröto med sin sjelfgjorda fattigdom genom att de gäfvö kyrkan så mycket, och som dertill sutto och betraktade döds kallarne, som grinade under menniskornas kötttyta, (hur vacker denna än var) hvilken gick ikring på gatorna.

Föröfrigt, när de hade gifvit bort sitt och blifvit utfattiga,, skulle de dela med dem, som hade något, ty dessa förtjenade sitt genom syndiga värf och arbeten, och det var inte för mycket att de då, till straff för sin orättvisa välmåga, undfängen endast genom litet vanligt arbete, fick underhålla och dela med sig åt dem, som egnade sig åt det himmelskt var.

Han var politiskt-religiös, han var blifven ett slags socialist med sin erfarenhet och sitt gråa hår numera, och det skulle de äfven vara, ty han hade funnit, att det var den bästa och den på människokärlek mest rika väg här i verlden. »Absolut» var han i allt, äfven nykterheten inberäknad.

Hvad var människolifvet? Det var endast en maskerad tillstånd af benrangel, hvilka till en tid gingo maskerade och togo del i denna verdens lustar, till dess de lade köttet af sig som en gammal aflagd rock och kröpo i skrinet och lade skelettet till hvila. Hade köttet varit ondt skulle fan ta både det och själen och steka dem dernere i helvetet, medan knotorna maldes till benmjöl att göda sädesåkrarne på jorden med, på det, att våra efterkommande till straff skulle få äta upp deras (våra, sade han aldrig i dylika fall) synder. Men hade köttet varit rent och godt, då skulle själen fladdra som en liten fjäril i himlens sal och med sina vingars svala fläktning, till allmän glädje och salighet, sätta de gyllne harposträngarne deruppe i dallring, på det, att menniskorna måga se våra goda gerningar.

Allt deltagande med köttet i världen vore syndigt, ty det vill endast tillfredsställas, och det sker endast genom det gyllne majestätet Mammon, supning, boleti och all slemhet. Ande, en väckt ande, hade de inte förr än de blefvo frälste, och det blefve de väl knappt i denna världen, ty de voro ena sådana stora syndare allesammans.

Således skulle de endast tänka, och göra ingenting af det, som är för händer att lefva på; lefva för himlen och lägga i kollekten för dem som voro frälsta och som med sin ande arbetade för dem och deras andliga väl.

Så ungefär lät den omvände Birger Halls predikan.

Och de andligen fattige och de verldsligen fattige, som trängde rundt omkring honom, sade amen härtill.

Men om någon skulle få det, så nog skulle han få uppskåra hvad han sådt.

Barnen hade vuxit upp under tiden och gingo sina vägar.

Birger hade sått tistelfrön och han skulle också uppskåra tistlar. En ros hade det visserligen vuxit upp ur tistelsådden — naturens oförklarliga lek skapar ibland fenomen, undantag från regeln — men den rosen fick han inte fröjda sig åt. Den rosen hade blifvit öfverflyttad i en annan jordmån och lefde fjerran från honom.

Melka, äldsta dottern, var gift med en bildhuggare, hvilken, enligt Birgers omdöme, i sin blindhet endast skapade afgudabilder. — All konst var synd och styggelse, utom när den användes till religiösa behof och drog ned den öfversinnlige Guden i gipsens sinnlighet. Melka föraktade honom, frågade aldrig efter honom och brydde sig inte om fadern lefde eller var död. De hade inte sedt hvarandra sedan hon om qvällen, utan ett afskedsord till den druckne, med afsky och med sin lilla kappsäck i handen, lemnade hemmet för alltid att gå okända strider till mötes.

Frida, hans andra dotter, var blifven religiös, men tillhörde en annan, en mera fanatisk sekt än fadren. Hon bodde ännu hemma och var honom till stort bekymmer. Hon ansåg honom för ett vilddjur och påminde honom ständigt om hans förflutna, ref upp de gamla såren och ville att han skulle öfvergå till hennes sekt, som den enda saliggörande läran, ty fortsatte han i sin, var detta endast att öka de brott han förut begått. Hon påminde honom äfven jemt om modren, som han så godt som tagit lifvet af och sade, att hon, Frida, ofta såg och meddelade sig med henne i rummet der, när fadern var borta, och att då alltid modern såg sträng och lidande ut, ty hon som genom äktenskapet varit fjettrad vid honom här i lifvet, var det ännu i döden, och så länge han gick på den orätta vägen var hon en fridlös ande. Men mot Frida log hon beständigt, ty hon var på den väg som rätt var.

Så predikade den nyss läsgagna flickan ena stunden i fanatiskt svamleri, i den nästa försjönk hon i en själslig dvala och hängde det glämiga ansigtet och frånvarande ögat i en skrift med dunkla ord af andar.

Den tredje och yngsta flickan, Emilia hette hon, hvilken nyss trampat ut barnskorna, trufdes inte hemma, hon var för glad att uthärda allt det der »bölandet», som hon sade. Hon slank ikring gatorna, gjorde bekantskaper, satt på bierhallarna och drack öl och porter, klädde sig modernt och dansade på »Södra salongen». Hon tog lifvet lätt, hon, roade sig och hamnade slutligen på en liten unken kammare i en af stadens gränder.

Man är bara ung en gång i sitt lif, menade hon, och då är det också bäst att njuta. Hvad fan har man för att man går der och ser gudsnådlig ut. När man är gammal och kroppen är slu då kan man börja på att kläda och sminka upp själen. Se på farsgubben, det är

en förständig karl det, ha, ha, ha! Hade vi inte så många prester, skulle inte statskyrkan stå.

Pojken Peter eller Petrus, som han egentligen hette, hade vid tolf års ålder blifvit utkastad i världen utan den minsta tillsyn eller det minsta skydd. Han hade satts i lära, i plåtslagarlära. Der lärde han sig dock mest att svära och supa (rika anlag hade han hemifrån) men han skröt med att han inte drack sånt der skräp som far hans förr gjorde, nemligen öl, han var »styfvare», han drack bränvin, han. Han var svensk, svensk i själ och hjerta och höll på nationaldrycken! Någon gång kunde han dessutom »nedlåta» sig att gå på bierhallarna — och han »nedlät» sig också ganska ofta.

Nu hade Petrus varit ute och lärdt i tio år, men hade ännu vid tjugotvå års ålder ej aflagdt eller ens kommit det minsta när tanken på gesällstyckets afläggande. Han var suddig, rå och idiotisk, utom när det gälde knep och skälmstycken, ty då hade han ett klart förstånd och en särdeles rik uppfinningsförmåga. Han hade blifvit fräck och vidrigt djerf och öfvermodig, der han ständigt ballanserade och gick fram på takkanterna eller hängde på linan utefter de stupande husväggarne. Under yrkets utöfvande hade han blifvit så van vid att hans lif hängde på om kamraterna druckit för mycket eller ej, så att han skulle hänga kvar i repet eller om deras darrsupna händer skulle släppa taget och låta honom falla i gatan, han hade blifvit så van vid den slumpen, att han skrattade åt alltsammans, om det skulle hända. Hvad var hans lif värdt? En sup! Och dog han så gjorde det detsamma, ty då behöfde han inte supen.

Petrus var blifven hård som plåten han bearbetade. Dessutom, föll han, sade han hånande till kamraterna, skulle nog hans syster och far, de helgonen, ta vård om honom och visa sig »kristliga» mot en »fallen syndare».

Sådana individer voro utgångna från oeh af sådana individer bestod numera den Hallska s. k. familjen, spridd som agnar för vinden. Sådan var tistelsådden som Birger Hall skördade i eget kött och blod.

När en människa slutat att dricka behöfver hon ett annat rus, då berusar hon sig ofta andligen, det är bara en annan form af samma sak. När det ena begäret efter rus lemnat henne, griper ett annat fatt i hjernfibrerna och fullföljer sitt verk, men begge stanna de vid samma milstolpe på vägen och digna der i andlig utmattning. På den »vägvisaren» står det endast ristadt det lilla, men förskräckliga ordet: vansinne.

Så var det ock för predikanten Birger Hall. En dag fördes han till hospitalet. Efter strider i »ljusare ögonblick» (lucida intervalla) med ett förvirradt inre, dog han en dag i en sådan »ljus stund» då han var fullt medveten om allt sitt elände och det han kastat andra i. Han var lemnad ensam i afskedets stund. Ingen af barnen stodo vid hans dödsbädd, ingen af de forna vännerna, ingen af de kristlige åhörarne som han förvillat med sin uppkonstruerade och med sin, för hans egen pung endast vinstgivande lära. Som han lefvat ensamt för sig sjelf, så dog han.

Han var rädd att dö, han hade ingen tro, han fruktade äfven att möjligen möta sin hustru på andra sidan grafven i ett möjligen varande lif efter detta; och så plågades han outhärdligt med minnet af Fridas ord, hvilka skuro sig in i hans öra och sade, att han gått på den väg som inte rätt var.

Han förintades som brännässlan ute på marken, som i samma ögonblick blir bränd och upplyst af den dödande blixstens klarhet.

Birger var gången som om han aldrig skulle ha funnits. Barnen gingo sina vägar, som om de aldrig skulle haft någon far.

Hvart gingo dessa vägar?

Melkas känna vi till en del. Frida kunde inte andas längre i detta »syndens land» utan styrde hon — sedan hon med sina religiösa funder förvirradt åtskilliga svaga hjernor och slitit de heligaste band menniskor emellan — färden till sin sekts stamförvandter i Amerika. Bönkapellets moderna klostermurar och rika förvärfskälla dolde henne der för världen.

Petrus hade mistat sin plats och gick och »slog dank» ikring gatorna. Han »snålade» sig till en och annan sup af kamraterne på krogen och skaffade sig alltid på ett eller annat vis under dagens lopp en slant, så att han kunde ligga på »madam Cæsars 25-öres logis för ungarlar» derinne i tjocka staden öfver natten. Logiet var endast afsedt för ungarlar, ty ni skall veta, att madam Cæsar tyckte bara om folk som hade rena seder.

Pengarne voro inte alltid åtkomna på bästa vis och ibland hände det till och med att deras åtkomst var så svår, att han inte kunde betala för sig hos madam Cæsar, utan fick västen då stå som säkerhet till nästa natt. Så fick han slutligen logis en vacker dag för stöld, logis, der man inte var så nogräknad med, om det var ungarlar eller ej.

Det var »första resan».

Utkommen hängde han jemt på biernästet inne i staden, det mörkaste som fanns der, ty han var rädd för dagsljuset numera, och generad, efter hvad som passerat, att träffa sina barndomsvänner, som han sade. Der gjorde han en ny bekantskap, en bekantskap »som han kunde umgås med».

Typen känner man till. Han var blanksliten och luggsliten och för öfrigt sliten både in- och utvärt. Vännen Fille Salivius eller »Saliv», hånaren och bespottaren, som han kallades för sina försmädliga och föraktfulla om-

dömen och invändningar om och öfver allt, praktiserade gulockra nere vid bron från skutan till upplaget för gross-handelsfirmans räkning om dagarne. Men han gjorde det i större skala om nätterna till ett annat magasin, som han sjelf hade »hyrt», ty han var så generad af det varma vårljuset och som dertill var så klart, och att man skulle se, att det var han sjelf som bar, isynnerhet när man tog i betraktande, att han som principal i detta fall, inte hade någon dräng att skicka. Dock funderade han ibland på Petrus, det kunde ju nog vara ett tacksamt subjekt, men han hade ändå inte riktigt förtroende för honom.

Vännen »Saliv» hade ett godt hufvud och tre gevärs-kulor i kroppen, ty han hade i yngre dar, för sitt nöjes skuld, varit med som frivillig i danska fejden. Nu hade han tidtals delirium tremens, så att han litet emellanåt tyckte sig ha munnen full af flugor, och satt der och skulle plocka ut de besvärliga »kreaturen», som han nämde dem.

Der de nu suttø de två, Petrus och »Saliv», utmärglade och förstörda inom denna mörka krogrum, skulle man vid åsynen af dem bli frestad fråga hvarför de inte fingo dö, dö från allt detta elände hvari de kommit. De hade ju flere gånger i sitt lif varit så nära döden.

De hade sjelfve i en och annan bättre stund — det finnes stunder då äfven den uslaste hänföres och visar sig vara bärare af något bättre — afgifvit svaret: de *behöfde* dö, men *de* dö inte så lätt, *de som inte ha något att lefva för eller att lefva af.*

»Saliv» hade ett godt hufvud, som sagdt, var företagsam och uppfinningsrik, ehuru alltid »ändamålet fick helga medlen», och påstod, att hade han bara snygga kläder, så skulle han ta mig fan bli den styfvaste agent och kommissionär i hela Stockholm. Och han hade inte så orätt i det; han var just af den »rätta ullen»!

»Saliv» skref äfven litet, alltid »giftigt»; han hade fått inte så litet bildning och uppfostran i sin dar, fast han sedan kommit på »dekis».

Han berättade nu med en viss »galghumor», att han höll på och skref en bok som hette: »I lera och dy, ett stycke smutslitteratur», som började så här: »Jag framställer mina bilder i lera — som en annan bild-»huggare«! Det skulle nog bli omnämndt i en viss tidning en vacker dag, att han lade »sista handen» vid den boken, precis som de andra arbetena af de gröna heroerna i den nya skolan.

Petrus plirade med ögonen och såg på »Saliv» som hade gulockra på den miserabla kostymen, och sade: »jag tror att du försöker »ockra» på kläderna fastän de äro så trasiga». —

»Saliv» drog till med ett löje som lyste upp ögonhvitorna.

»Du har ju åtta kulor i kroppen, »Saliv», du väger allt inte så litet, fast du är mager.»

»Har jag? Det var lögn! Det kan vara nog med fem; dessutom har jag inte dom alla kvar, ty två gick midt igenom »skrofvat» på mig, så att dom ä ä nog place-
rade på bättre håll.»

Petrus och »Saliv» ordade i poletik och krigshistoria och tömde derunder oupphörligt de kantnaggade och fotspräckta glasen. Mellan hvarje dök alltid de der fatala åtta gevärskulorna fram, som »Saliv» skulle ha i kroppen, och för hvarje gång blefvo de flere, ehuru »skott-taflan» för dessa kulor gång på gång förklarade, att han var nöjd med de fem som han fått, men att det deraf var två, som bara kittlat reftbenen och gått rätt igenom skrofvat på honom.

Medan Petrus lefde detta lif, lefde nu system Emilia som en nattens drottning i sus och dus, och hade så godt som våning (fast det luktade snusk om den) på hôttele

der hon bodde och utöfvade sitt lastfulla yrke. Ständigt och jemt hade hon »främmande», fint »främmande» och hon sög åt sig som den vidrige polypen, och hon gödde sig och der klingade skratt och der flödade champagne.

Hon träffade en qväll brodern som trashank ute på gatan, och då blef hon vek om hjertat för en gång och tog honom med sig — de voro ju ändå af samma kött — och Petrus fick sitt uppehälle som portvakt om nätterna i hôtelet, och fick sig ett glas med af bottensatsen, när hon drack deruppe.

Der såg han många kända personer gå in och ut hvilka annars »ledo» af samhällsställning, och fick göra de himmelsvidt skilda studier som te sig Stockholm dag — och nattetid.

En dag såg han Emilia gå ut i sällskap med en bister, allvarligt klädd herre med embetsmannamin och bannhundsutseende, och sedan såg han henne inte mera. Men medan Petrus stod derhemma med nycklarne i handen och vaktade porten, satt Emilia borta på Spinnhuset och spann långa dagars trådar, långa trådar hvori hon som en spindel skulle ha kunnat spinna in hela det manliga släktet. Men friheten var slut. Hon spann och såg endast himlen i små blå rutor genom gallret och hur världuset hånade henne och lade sitt flyktiga guld på fönsternätets jernknutar. Men nu spann hon inte för att fånga andra, nu hade hon sjelf fastnat i nätet.

VI.

Strejks.

Ett blad ur dagskrönikan.

Som en lång, svart orm vältrade massan framåt. Det var arbetare. Der kommo snickare, målare och murare, unga och gamla, män och kvinnor. De kommo gruppviss som perlorna på ett radband, när man läser på det. Samma tanke lästes, gick som en tråd genom det hela och besjälade dem. Men det var ingen bön — det var en fordran i kött och blod, som gaf sig tillkänna här. Det var en parad ur de fattiges historia!

»Det är så dåliga tider!» Det ordet stod tecknat, stod som spikat, svärtat och inmurat i deras af olika arbetskarakter nötta trasor, i deras anleten och åtbörder. De kommo med knutna händer och vredgad uppsyn.

Hvad ville de? De ville ha rätt, de ville helt enkelt lefva, ingenting annat, men det tycktes kapitalister och arbetsgifvare inte vilja förstå. De skulle endast arbeta som lastdjur för att inte dö på gatan, mer skulle de inte få. Och då var ändå tiderna så upplysta och humana, man ifrade för dem och regeringen hade ju gifvit understöd (fast för litet) för att de skulle höja sig, få litet bildning, och komma underfund med sitt eget värde.

Nu kände de sitt värde, hade fått ögonen öppna och slutligen kommit underfund med hvilka orättvisor de varit utsatta för sedan århundraden tillbaka. Nu ville de ha bröd och någon kroppshvila, för att kunna njuta af sitt

värde. Nu höjde man på hufvudet och ville protestera som tänkande varelser. Derför vältrade massan framåt, vältrade sig sakta och doft, som ett annalkande oväder, och växande från fabrik till fabrik, vaggande med sysslolösa händer, som om de endast varit ute för att fläna och se hvad samhället gjorde för nytta i hvardagslag derute på de stora, eleganta platserna och gatuleterna i staden.

Få se ändå hvad samhället, som inte satte något värde på dem, kunde göra utan dem? Tiderna voro dyrare, människorna beherrskades af lyxen och njöto mera än förr, hade större pretentioner, men de, som inte kände lyxen annat än till namnet och i de förbiskymtandes kostymer och herrsklystna later, hvilka brände dem i ögat, de hade fått afdrag på veckopenningen. Orättvisan stack dem bjert i synen. De fingo släppa till och skänka efter på sitt knappt tilltagna bröd hvad de andra slösade med. De, ville också ha mer, de voro också människor och hade känslor och önskningsar, men det fingo de inte. Och så blef det strejk!

Målaren Brandin hade målat stora vyer för dem. Det låg något af amerikansk natur i de der vyerna, något om, att arbetets adel bör äras och ha den rätt och frihet den tillkommer. Han hade ingjutit tanken hos dem, men den hade inte tagit uttryck i den form som arbetare-läroverket bjuder i sin humanitetens och upplysnings irrande sken. När den inte kunde det, gick den tillbaka till forna tiders taktik, att förskaffa sig med våld, det, som inte gick med godo.

»Kapitalet i våra näfvar skall mäta sig med kapitalet i deras plånböcker!» hade målaren dikterat till lykttändaren Bravo, hans sekreterare, när socialpoletiken kom å bane, ty sjelf kunde han inte skriva. Det hade han dikterat i proklamationen till skaran då strejken stormade fram som en lavin mot fördomens murar. Den sig ut-

bredande oljan hade han gjutit på elden för att tvinga kapitalet att kapitulera.

Brandin var en det ledandets man, en massans olärde Axel Oxenstjerna, under det att lykttändaren Bravo, med sina något större insigter i skolämnena och det offentliga tankeutbytet, var den som talade, skref och eldade upp sinnena med hvad den andre hviskade honom i örat.

Nu gingo de två i spetsen för sin sak och för den mörka processionen från fattigkvarteren. Brandin liten till kroppen, men storslug till själen. Hvem vet hvad som hägrade för hans inre öga. Det fins många sätt att höja sig här i världen... Bravo, stark och storväxt som en björn och imponerande med sitt ärliga ansigte i hvars trofasta ögon man läste att han trodde på sin sak, och vördnadsbjudande med sitt långa hvita skägg, och den grönbekta topplufvan tryckt på de silfvergrå lockarne. Det var det enda silfver han hade! Lyx saknades dock inte heller, den röda sidenfanan med förgyllda spjutspetsen på, bar han med säker hand. Här och der stack äfven en och annan röd ylleflagg, tagen från sprängningsstället i berget, fladdrande fram öfver hopens hufvuden.

De skulle nu öfverlägga om sitt och samhällets ve eller väl, men hade inte längre råd att hyra någon lokal. De hade ju lemnat sin förtjenst och gifvit ut sista slantarne för det munväder för en idé, de låtit blåsa genom sammankomstssalarne i stadens alla hörn. Derför vältrade nu den oppositionella tidsströmningen hotande bort genom tullen, hän till den stora, fria platsen utanför den samma.

Derute låg slätten som en öppen famn, den der ropade dem till mötes: »kommen hit i alle som betungaden äro!»

Midt derute på den med saftigt gräs bevuxna slätten syntes en mörk fläck som skulle der i någon dimblandad månskensstund sagans elfvaley gått fram. Men ack, det

var rama verkligheten som släppte till den svarta runden. Der stodo de strejkande samlade.

Och så talade Bravo om orättvisorna i samhället och yrkade på, att de skulle rätta och reglera dem, som urmakaren reglerar klockorna, hvarefter ändå alla rätta sig. Ingen uppstudsighet eller förmätenhet, endast folkfrihet och några kvadratfot luft att andas i, annars kunde likaså litet de, som lågan i lyktan, lefva, för att nu hämta en bild ur mitt eget fack. Men foglighet, ty *de* behöfde upplysas likasåväl som de i *sin* mån ville upplysa. Foglighet framför allt, men inte heller något tyranni!

Lefvorop uppblandade med ett bortmullrande knot flögo med vindarne öfver slätten. »De hade länge nog tålt förtryck, nu ville de ha slag i saken!» ljöd det härs och tvärs.

Brandin stod upp på ett granitblock svängande med en bergsprängarflagga i handen. Ett ihållande jubel helsade mannen. Han proklamerade »frihet, jemnlighet och broderskap!» De skulle resa sig! De behöfde inte stå en bit efter de höge herrarne. Han förespeglade de arme och utsvultne en gyllene tid, hvilken, precis som luftbilden i öknen hägrar med sina oaser och källsprång, hägrade för dem med sin vederqvickelse och sitt nya lif. Nu var det deras, massornas tur, att herrska, erkännas och få ett finger med i maktens rådslut! Han uraktlät emellertid dervid att tala om det farliga i ett oupplyst, herrsklystet, sins emellan afundsjukt, folkvälde. Det hade ju också varit detsamma, som att upplysa dem om, att man ville stampa fram ett månghöfdat envälde, en falang af ännu värre tyranner ur jorden. Han nöjde sig försigtigtvis nog med att endast tala om de tyranner, som funos. Hvad han sjelf möjligen kunde bli, det höll han visligen inne med.

Han uppstälde sina ordkolonner med svårighet, stappande och tunga sökte de intaga öhörarne. Han sköt oupp-

hörligt bom i sin jagt efter uttryck, men hvad gjorde det jagten skulle i alla fall äras, ty han sigtade.

Massan jublade, klappade händerna, svängde med de röda fanorna och kinderna purprades för ett ögonblick af hänförelsens eld.

Derunder sågo de inte hur perspektivet krympte, hur en jägarkedja af polismän närmade sig dem och hur de höge och rike och dryge inom myntplattornas verld följde i spåren.

De höge och rike och dryge buro inga parlamentärflaggor frid och oskuld i handen, dem hade de stoppat i bakfickan. Polismännen deremot buro rättvisans svärd dinglande som nyskurade samhälls-samveten vid sidan.

Man ville organisera sig och bjuda motpartiet spetsen. Den ene ville det, den andre det och hvar och en ville ha sitt hufvud för sig. Lagens betjente ville också ha ett ord med i laget, förmanade till stillhet och lugn och till återvändande i arbetet; de förlorade annars mera på saken än öfverheten.

Arbetsgifvarne och kapitalets män nedlåto sig äfven att byta ord med sina underhafvande. De skulle få komma åter. De ville förlåta dem, om de upptogo arbetet. Men de skulle bestämma sig genast, ty nog kunde arbetsgifvarne få nya arbetskrafter, det dref ju tusentals sysslolöse kring gatorna, tusentals som svält och slet nöd, hvilka skulle ta det de lemnat med uppräckta händer, och det för mindre vilkor, till och med. De skulle besinna sig och inte kasta sig i förderfvet, ty polisen hade vid minsta förseelse att följa stränga instruktioner mot dem, och arbetsgifvarne tänkte inte vidare springa kring landsvägarne för att be dem vara så goda och komma tillbaka och arbeta för att inte svälta ihjäl.

Det blef en häftig diskussion som nästan artade sig till handgemäng. Karlarne svuro, kvinnorna gråto och yn-

kade sig och polismännen hotade. Skräl och skrån skuro luften och slukade smädelsorna under det att enstaka röster, ovana vid att föra retorikens blommor, höjde sig mellan den sjudande dåsigheten och hurraropen och yrkade på »frihet, jemlikhet och broderskap!»

Der trädde nu »Graflaxen» upp. — Sitt namn hade han fått deraf att han hette L. Ax, var snickaregesäll och som sådan tagit till specialitet att tillverka dödens förgängliga attribut, såsom grafkors, minnestaflor och likkistor hos fabrikören. Kyrkogårdens emblem voro således det fält han lefde på.

Det var en lillgammal, kantig figur i trasig, f, d. modern kostym och tofvigt, ljusgult hakskägg.

Han sade att han var fast som granit och skulle ta mig fan inte vika och det skulle inte de andra heller, ty han ville att det skulle vara rättvisa och jemlikhet på jorden, liksom det var det «under» den samma. Han påminde om, att arbetarne i dessa dagar var en makt, en fruktansvärd stormak, som bara behöfde röra på sig, så skulle allt annat störta och böja sig under deras välde. — Hållen i er slutade han, om det än blir aldrig så svårt; om inte fan rider märket, så ska' vi segra!»

»Lefve arbetarefrågan! lefve 'Graflaxen!'» ljöd det och ett mörkt moln gled dervid öfver slätten.

Det var de strejkande som återvände till staden för att uppsöka sina kyffen på bakgatorna, utagera saken på krogarne, så länge sista aflöningen räckte, eller för att från fabrikena tvinga än flere att följa *sig*. Somliga smögo i tysthet tillbaka till sina förra platser och gjorde afbön. Andra vände staden ryggen och drefvo kring landsvägarne för att få arbete om också med mycket, mycket mindre lön än förr, men blefvo tjufvar och rånare, när inte ögat längre med likgiltighet kunde se hvad magen behöfde. En del af qvinnorna försvunno i gränderna och slukades af kapitalets, äfven af det minsta mynts liderliga glans.

Andra åter gingo hem och gråto bittert och ångrade att de någonsin rest hufvudet fast man trampade på dem. Nu voro de emellertid utan bröd. Och tillbaka vågade de inte gå. Då skulle de qvinliga hyänorna och de manlige odjuren slita dem i stycken.

»Graflaxen» dref kring gatorna med hopen och uppmuntrade dem till motstånd och ihållighet. »Det var 'döden' att arbeta på lik-kistfabriken längre», påstod han. Nu hade han tagit sin hand från de döde och tänkte bara på de lefvande. Då och då upphöjde de skrån af för tjusning öfver den seger de redan i andanom sågo sig vinna och spärrade gatorna med sina muskulösa kroppar. Här och der arresterades en och annan allt för vildsint och högljudd kamrat och uppstod handgemäng om dennes frihet, och så vältrade skaran, ett par vänner mindre, åter framåt, som om ingenting skulle ha passerat.

Krogarne genljödo af förbannelser på att de nu voro herrar och man klingade och drack sig rusig i medvetandet häraf.

Slutligen sutto endast »Graflaxen» och några få meningsfränder kvar på krogen, sutto der stolte som kungar, jublande öfver en glad fridag, och sista kopparslantarne sprungo öfver disken.

Ute på gatan var himlen som öppnad och regnet störtade ned i strömmar. Våta gestalter i trasiga konturer slunko raglande bort öfver den blanka stenläggningen.

Genomdränkt både in och utvärtes subblade Lars Ax, »Graflaxen» kallad, in genom dörren i kåken ute på Kungsholmen. Han stirrade på de innevarande med glanslösa ögon. Det var precis som om han hade glömt att de funnits till.

Gamle Ax reste sig på sitt läger i ena hörnet af rummet. »Har du pengar med dig Lars?» sade han själlöst.

»Pengar?» upprepade denne mekaniskt och såg sig ikring på skuggorna som skymtade i rummet.

Der låg mor sjuk ombäddad med det bästa som fanns i den gamla rankiga bröllopssoffan. En liten späd varelse qved, inlindad i trasor vid hennes sida. På golvet sträckte sig två främmande karlar som betalte 5 kr. i månaden för husrummet, och borta på ena sidan om kakelugnen låg Emerentia, dottern, och snyftade, under det att brodern, som gick i folkskolan, låg på den andra sidan och sof oroligt och drömde om skollofskolonien med hvilken han hade varit ute i sommar. Den välsignade färden hade gjutit litet blod och satt litet lif i de urvattnade kinderna.

Det var nu egentligen tre här — utom den lilla månadsförtjensten som inflöt på natthärberget för de två arbetskarlarna — som försörjde de öfrige.

Far var bergsprängare, Emerentia murarehandtlanger-ska och Lasse snickaregesäll. (Mor drog också sitt strå till stacken, hon gick i hjälphus så ofta hon kunde, och såg dessemellan om de sina, men nu var hon oförmögen dertill, emedan hon ännu inte på långt när var återställd efter barnsängen och den lilla dertill tog hela hennes tid i anspråk). Far var dock för närvarande oförmögen och det i dubbel bemärkelse, ty han hade i dagarne sprängt sönder händerna vid borttagandet af berget derute der den palatslika byggnaden skulle resa sig, och Emerentia hade för några timmar sedan kommit hem utan arbete, ty hon hade varit med de strejkande; hon hade tvingats dertill. Sista slanten hon egde hade hon lemnat ifrån sig och den lilla hade fått mjölk därför. Nu voro de alla hungriga och hade ropat på mat innan de somnade med uttömda krafter, och mor behöfde medikamenter för att bli frisk och åter kunna se om dem.

»Ja pengar, du har väl din aflöning med dig, det är på dig vi alla ha ljtat, och den kommer nog till pass i morgon?»

Pengar? Inte hade »Graflaxen» några pengar, han som hade varit med och strejkat och till på köpet varit

en af anförarne och druckit sina glas med de andra för en idé som han inte kunde förklara. Men bra skulle det bli, det visste han. Brandin hade också varit med han som var så »hyfvens», när det gälde politiken — och Bravo — och nog skulle de segra och de dryge herrarne få ge med sig.

»Medan gräset gror, så dör kon», svarade fader Nils. »Olycklige pojke, vet du hvad du har gjort? Genom dig och edra satans påfund är Emerentia utan plats och Mattsson och Claeson som ligga der som svin på golfvet och som också voro med, kunna nu inte betala någon hyra längre. Vi bli utkastade på gatan ett, tu, tre och hvad ska vi då ta oss till? Och tror du att om du då går till mästaren och beklagar dig och ber om hjälp för oss, tror du då att han hjälper dig? Nej, han svarar, att han inte kan i höfligaste fall eller också rent af att han inte vill, ty ser du, du var med, och inte endast med, utan en af anförarne för strejken, och det blir din död och vår äfven. Vi arbetsfolk ha inte rättighet till annat än att arbeta, och ta det vi få för detsamma.»

»Äh, prat», subblade Lars, »det der är bara gamla lexor från förra århundradet, som pappa har insupet. Nej, vi, vi 19 århundradets frisinnade barn, vi ska segra, vi, ska ta mig fan ändra om »strecket» och på så vis göra ett »streck i räkningen» för de höge och fine herrarne, vi ska' ändra om staten, vi ska' göra allt (vi ska' göra ett rike som inte fan har sett, vi ä' inga dumsnutar, vi ska' pappa tro, och vi...»

»Prata inte pojke; sade fadren med matt röst, »Du ställer oss alla i olycka, det är hela saken det. Skaffa dig arbete bara och gå inte sysslolös längre, ty på munväder lefver ingen. »Han drog en suck, som inte sonen lade märke till.

»Pappa mår inte bra, annars skulle pappa tala annorlunda, det är säkert det, si vi lefva för en idé, det är hela kulan det, och om man älskar . . .»

»Graflaxen» kom af en händelse att se på fadren och fann då att denne somnat af ifrån alltsammans. Han såg närmare, men hvad nu? menade han.

Ett slaganfall hade helt enkelt slutat ett arbetsamt lif.

Och om man älskar, fast nu i annan bemärkelse, upprepade »Graflaxen», som i grund och botten älskade sin fader öfver allt annat, om man älskar . . . Dervid föll en tår på fadrens kalla kind och en skygg blick på de andra, och så tänkte han inom sig: förbannade strejk!

Det fanns flera hem, der likartade ord öfver likartadt talades.*

* Sättarens anmärkning.

Tomtarnes julqväll.

Ruinen ligger ett stycke från herrgården lik en hvitmenad graf, inbäddad i drifvan, och kastar skuggan af sin fallna storhet öfver den frusna skogssjön. Skuggan hittar äfven en och annan himlens stjerna i istäcket och bryter sig med några strimmor rödt från de rikt upplysta fönstren i herrgården. Der bor en gammal svensk adlig ätt, ädel i förfäder, storsinnad enkel och nöjd i solnedgången af sin makt och rikedom; tiden ville så, och upplyst, följde ätten, en verklig adel, tidens vink. Der strömmar nu ut julljus efter vacker sed, der höres muntert glam från folket, som är samladt kring granen till fest hos »baron» på — åsen. Idel glädje och jubel, idel friskhet och rörelse, och felar ej mitt öga, sitter en liten varelse med rödlufva der uppe på den hvitlimmade kakelugnen och skurar en gammal vapensköld och nickar och ler så godt. Allt är lif; men der borta ligger ruinen, som det tyckes, ensam och öfvergifven, mörk och öde, försjunken i sina minnen.

Fordom var det ett präktigt slott, en nu utdöd ätts stolthet, i hvars salar riddarsporren klingade och tärnans siden frasade, der sången ljöd och pokalen, fylld med skummande vin, klang vid gästabud. Allt ligger nu vittradt, predikande förgångelsens lära för efterverlden. Den siste borgherrn, den bäste af sin ätt, unge hr Nils, säger legenden, fann man en dag ligga utsträckt på golfvet, badande i sitt blod, hemlighetsfullt mördad. Allt var insvept i en mystisk slöja. Den enda upplysning man trodde sig hafva

om detta dåd, gaf dolken, som man af Kristus-bilden miss-tänkte hafva tillhört någon munk i närheten. Hr Nils var from och god och hade en tro, som illa öfverenstämde med tidens. Det var beviset. Detta var epilogen på alla de känslor, som genombäfvat dessa murar, på detta yppigt glänsande lif, som rört sig inom och förgiftat dessa salar.

Nu låg allt grusadt och glömdt, och det forna slottet användes sedan långliga tider af herrgårdens egare till spanmålsmagasin.

Som sagdt, der borta ligger ruinen, mörk och öde, försjunken i sina minnen.

Men se, nu skimrar det ljus äfven der! Det tränger ett rödt sken ut genom gluggarne och de förfallna fönstren, det glänser, det flammar derborta. Vandraren, som ser den upplysta ruinen, skyndar på sina steg.

Det är julafton!

Derinne sysslade en mängd små varelser, alla klädda i röda lufvor, och sorl, hviskningar och goda löjen blandas om hvarandra. I ena hörnet hålla några små tomtar på att helt beskäftigt söka efter något vid skenet af ett par lysmaskar, som de fäst i mössan. I det andra sitter en stor spindel och lyser på ett flugskelett, och en liten tomt står vetgirig bredvid och gör anatomiska studier på flugan. I ruinens midt sprakar en väldig stockeld, kring hvilken några sådana der små varelser stå och värma sig; några grädda kakor, och en håller på att peta korn och hafre ur säckarne. Der sitter en och ritar underliga figurer, som nästan likna kalkyler, på en rostig vapensköld, och några andra söka tyda skriften på ett gammalt pergament. Der uppe på krönet synes en liten figur stå och kasta ut mat åt sparvarne, och han skrattar så godt, då de slåss om maten; de likna ju alldeles menniskorna. En smälter om några ergiga mynt, en fingrar förtjust på ett blixtrande smycke. En gör ett, en ett annat, och högst upp, grensle öfver en mjölsäck, sitter »Tomtefar», mjölig på byxorna,

och betraktar eftersinnande den lifliga tafian. Det ligger något af hr Nils drag i hans färade anlete.

»Gif akt!» ropar han. Han äskar ljud. »Tomterepublik! I ären ett arf från hedendomen. I ha'n hennes ädelhet, mod och styrka, men också det, som borde finnas i kristendomen: mildhet, godhet och försönlighet. I ären en republik, som valt mig, »Tomtefar», till er ledare; alltså hören mig! En republik kan endast bestå bland goda väsen; därför bestån I och skolen alltid bestå, trots mången ej vill tro på eder. Menniskorna vilja inte gerna tro på det, som är godt, därför glömma de och förneka oss, men vi äro nöjda i oss sjelfva och det goda vi möjligen i tysthet kunna göra och fråga litet efter någon lön. Verken i tysthet och arbeten af hjertat, spriden och talen er enkla lära; men ord allena är icke godt, handling är bättre. Hören mig, du »Ljuf», »Tröst», »Frid», »Hugsvalan», och I andre bröder! Gån ut i verlden och gören godt! Efter en god handling smakar nöjet bra; då må vi fröjda oss kring den glimmande julgranen här inne i hedendomens kvarleva och dansa och muntra oss. Det är julafton! Skynden er!»

Något hvitt skymtade i det samma förbi fönstret. Var det snöflingor eller en engels vinge, som viftade sitt bifall från ofvan?

Ett sorl af samklang, och i ett nu stod ruinen tom och de små vadade i drifvorna, med något visst mål i sigte, spridande sig åt skilda håll.

Ensam satt »Tomtefar» och funderade. Hans ansigte mörknade, då han såg dit, der munknästatet, nästan jennadt med marken, omärkbart höjde några grundstenar, på hvilka nu liksom en mörk dimgestalt, ett levande samvetsqual reste sig.

»Man må förlåta», mumlade han; »det är julafton, och en får föll på den vid hans fötter liggande vapenskölden, en blodfläck försvann på den samma, och dim-

gestalten derborta, plötsligt genombruten af aftonstjernans ljus, sjönk undan till ro. »Tomtefar» hade ordnat allt, han hade arbetat, han hade planterat en tärpil, en tyst tanke, som försonande skulle spira upp ur borgens spillror, och nu spelar han en sång, en försoningssång, som qvällsvinden för fjerran.

Det är så mörkt långt, långt derute på hafvet. Stormen håller sin mäktiga julpredikan för vågens oroliga lif, och hafsvattnet briljerar på mörkgrön botten med millontals snöhvita perlor. Der borta tecknar skeppet sin silhuet i det yrande skummet; än slungas det mot höjden med den stjernklädda himlen som fond, än dyker det i böljan och försvinner mot dess mörka vägg.

Rorgångaren, en kraftig nordisk typ, sitter vid styret och sköter detta med blåfrusen hand och funderar. Han är för mycket man för att klaga, men hans tankar ila med vemod hän till det kära hemmet, fjerran derborta, till Lotten, hans trolofvade, och anhöriga. Känslan lockar honom dit i qväll mer än vanligt, men det är omöjligt — miltals vågor resa sig mellan dem. Det är så ensamt, stormen sliter en tår från hans väderbitna kind, frosten biter sig fast i skägg och drägt, och han firar julafton på vågen, ensam med stjernorna och sorgsna tankar, då och då öfverspolad af »högsjöns» iskalla vatten. Han längtar förgäfvets. Men nu tyckes det mig, att han icke är ensam längre. Det skymtar något vid hans sida; ser jag rätt, är det en liten varelse, som sitter och gungar på rodret och hviskar något i sjömannens öra. Det är inte sjömannen längre som styr, han har somnat in med ett förnöjdt leende på sina läppar. Det är den lille bytingen i rödlufvan, som med navigatörens säkerhet ställer fartygets kurs, under det att han samspråkar med fiskarne, som han ön-

skar god jul. Rorgångaren drömmer, att han är hemma hos de sina. Lotten ler mot honom och smeker hans långa, ljusa skägg, och far och mor, de gråhåriga gamle, sitta småleende och se på de unges lycka, och julgranens tindrande ljus speglar sin högtidliga frid i allas ögon. Nu dansar han om med barnen i stugan.

Tomten på rodret skrattar dervid åt fartygets rullning och hviskar fortfarande i Neptunisonens öra och styr. Skeppet rullar bort i den mörkgröna vågen, bland de snöhvita perlorna, bort mot horisonten.

Derborta i stugan går det muntert till, men en viss tyst förstämning genomgår på samma gång glädjen. De båda gamla tänka med saknad och fruktan på sonen, som är ute »till sjöss». Lotten tänker på sin fästman med innerlig längtan och undrar, hvar han firar sin julafton, hur han kan hafva det och om han tänker på henne. En fuktig perla faller bland broderiperlorna på hennes handarbete. Hon är så orolig. Då klättrar en liten figur obemärkt upp på stolskarmen, fångar det glindrande föremålet, som föll från ögat, tröstar henne och säger, att han är när henne i sina tankar att han är lycklig genom detta, att han är utan fara och att han nog kommer hem till våren. Den lille hviskar äfven något tröstefullt åt de gamle, det synes tydligt. — Då blir hon lugn och nöjd, och jubelsången, som hon sjunger, tränger in i hjertat på de gamle och fröjder de små, hvilka under munterhet och skratt svänga om i dansen, förde af den lille, som nu hoppat ned från stolskarmen och till allmän belåtenhet inger dem det ena påhittet, roligare än det andra, af förtjusning klappande händerna åt oskuldens och barnaglädjens lätta tillfredsställelse.‡

I rucklet der nere i gränden sitter en fattig kvinna med sina barn frysande och hungrande, förtviflad, bittert gråtande, bittert hädande Försynen, som delat så ojemnt; det är julafton. Hvarför skola de vara utan mer än andra!

En usel, snart utbrunnen dank belyser den eländiga taflan, och skymningen döljer den värsta nöden. Då sticker en för dem okänd hand in bröd, det är alldeles färskt och godt, ved och ljus, stjal tårarne från de röda ögonen och vissna kinderna, sprider ett leende i dragen. Men derute på gatan svingar den lille gestalten, som förde välgörarens steg just hit, mössan af glädje.

I en ljusrik våning sitter en familj vid dukadt jultbord och firar helg vid mat, vin och presenter. Den tända granen skänker en viss stämning åt det hela. Här tyckes det väl, som skulle lyckan vara hemma. Men dock är det något som stör. I allas miner läser man, att det är någon som fattas någon som är borta. Det ser man i familjefaderns stränga och sorgbundna drag, det läser man i moderns tankfulla, fuktiga blick och i de öfrigas inbundna och sorgskuggade anleten. Det är den gamla historien om den »förlorade sonen». Det är en tyngd, som hvilat öfver det hela. Men den lilla varelsen, som svingar emellan dem, jemnar snart ut den rynkade pannan och gjuter försoning i fadershjertat, fläktar bort de bekymmerfulla tankarne hos modern och sprider så småningom glädje och stundom frid i rummet, hos bordets medlemmar, och tomten flyr, tagande med sig sorgen och agget, kastande julefrid och löjen bland lågorna i granen.

Salen på »Gröna Lund» å Djurgården synes rikt eklä-
rerad i aftontimmen och den brokiga Fredmansverlden
skymtar derinne i yster dans. Bellmanssångens gudomliga
toner tränga ur byggnadens murkna plankor, och nektar
och humor flöda öfver golvet i rosenfärger afslöjande ett
doldt och missuppfattadt sjäslif, som lefver under en ful
och skroflig yta. På öltunnan derborta sitter en liten
tomte i grått skägg och ser nu med fröjd, hvad han aldrig
förr sett. Det är julafton, och han bryter sin penna i
bitar, kastar den utåt golvet, och Fredmansverlden trår
med filosofens löje dansen öfver det splittrade och själlösa
verktygets offergård. »Lefvel!» ropar tomten och svänger
sin mössa, applåderar och smäller i entusiasmen dörren i
lås, då han nöjd med sin studie skyndar bort.

I kungliga biblioteket höres dervid prassel på en af
hyllorna, och sedan fann man, att en råtta gnagt sönder
en god del sidor i ett af de sista banden af ett historiskt
verk. —

En suck banar sig väg öfver den unge mannens läp-
par, der han ensam med ett sömnigt ljus, sitter och sör-
jer i den kalla och fuktiga kammaren derute på Djurgår-
den. Han känner sig så öfvergifven och förtviflad. Han
hade en gång ett hem, en solig och fridfull blomsterverld,
från hvilken han nu känner sig förskjuten. Det är jul-
afton, och rutans blomster med frusna minnen mellan bla-
den, är den enda återstod af allt. Han är poet och söker
dikta. Nu synes en sådan der liten varelse i rödlufva igen
och skapar honom mod och hopp. Tomten hoppar upp
på hans axel, tittar i papperet, för pennan och inger ho-
nom idéer och stoff från det han nyss sett på Gröna Lund.
Den unge mannen glömmar sin ensamhet och brist, han
lefver lycklig i andens rike med de gestalter han skapar
och naturtroget tecknar på papperet. Pennan ilar segerrikt
framåt. Snart slumrar poeten, sänkt i ljusa framtidsdröm-
mar, och känner sig säll i hoppet om att en dag genom

sin lilla julskrift vinna lagerns evinnerliga ära. Tomten tyckes ha rättat ett fel, ty han skiner af förnöjelse, då han genomögnar hvad han dikterat och sedan ser på den sofvande, hvilken han nu med framgång låtit godtgöra, hvad en annan brutit mot historien. Julljusen tändas nu för den unges inre blick, och han är nöjd med sin julafton. Tomten smyger bort, men lemnar en mängd klara och varma bilder från tredje Gustafs dagar kvar i julaftonens skimmer hos den hvilande blifvande häfdatecknaren, och hviskar ett hjertstillandé »frid och försoning!» från dem, som han tror sig vara förskjuten af. —

Men ej blott hos de lefvande är det jul, — grafvens barn fira äfven sådan. Se, nu brinner en klar glans der uppe på kullen; den lilla landtkyrkan är upplyst som till ottesång och orgeltoner stiga med osynliga andekörer mot höjden. På predikstolen står den fattige i våras ihjälsvultne bypoeten och tolkar med hänförelsens eld och med hjertats lefvande språk andens ord för den andäktiga församlingen.

Det är julafton.

Tomten, som smugit sig in och stått ett ögonblick innanför dörren och tummat sin mössa, ser att han här är obehöflig, och hviskar endast sitt: frid!

Klockan slår tolf och han smyger sig åter bort.

I vindraget från dörren slockna dimgestalterna och ljusen ut derinne, och kyrkan är åter mörk.

Julstjernen strålar nu i härliga färgflammar öfver jorden.

»Tomte-far» ler och helsar dem välkomna i ruinen. Tomtarne samlas till fest. Der håller en ut en skål med glänsande smycken och diamanter; det är tårarne och hafsskummet han samlat på hafvet, der kastar en en tom säck i ett

hörn; tacksamheten smyger sin gyllene tråd i sömmarne; der berättar en med fröjd, att kärlek och trohet ännu ej flytt från jorden.

Nu svänga de om derinne kring den ljusfyllda jettegranen, bålen brinner i blåaktig låga, och ruinen fylles af skratt.

Men när första bjellran klingar i fjerran till ottesången, är det mörkt i ruinen. De små tomtarne hafva gått och kommit utan att någon vet derom.

Bättre tag!

En liten nyårshistoria.

Det föll stjernor från himlen; små fantastiskt i kristall formade snöstjernor.

Marken blef så småningom allt vitare och vitare, och träden, husen, planken, lyktorna och allt annat följde exemplet och klädde sig äfven de uti arsenikfärgad skrud.

Allting lyste så hvitt, så hvitt, så rent, så rent. Det såg nästan ut, som om det ville ta på sig en högtidsklädnad!

Det var också nyårsafton. Det var årets sista dag, som tog på sig sin hvita, kalla svepning, innan den lade sig till ro och sänktes ned i den stora familjegraf i hvilken seklerna hvila.

Snön föll tyst och mjuk och tycktes hviska om kommande rosor och skördar, bättre skördar än det flutna årets förstås, som alltid hoppet målar, skördar, som skulle gro under det skyddande täcket och i sommarens dag spira upp, människorna till glädje och välsignelse.

Snön föll bländande vit, vit som englavingarnes dun, smög sig efter marken, som ville den, att jorden i renare drägt skulle gå det nya året till mötes.

Naturen beredde sig på, hvad som komma skulle. Himlen gjorde visit på jorden, gjorde visit genom flingans sändebud, och jorden bredde ut sitt stora, hvita visitkort, på hvilket människofötter *tryckte* sin evigt unga, evigt

gamla nyårsskrift, hvilken i alla sina typer bar så många felslagna förhoppningar, sorger och motgångar.

Men i det »strycket» tyckte man sig också, på grund af sjelfva sigillet eller den, som tryckte det, finna och kunna läsa en mörk, dunkel förhoppning, att det nog skulle bli bättre, att det året; som kom, skulle föra mera lycka med sig än det, som gick. Och så föll det glittrande snöstjerner deri, och det glänste till som tårar, der menniskofoten lemnat sitt spår efter sig.

Ut från krogen kom den fattige renskrifvaren, det var hans bank, det, och ställde stegen mot sitt usla näste till hem på nyårsaftonen.

Han hade varit inne och tagit sig »ett glas», som det heter, men det var dock inte ett, utan flera, och han var litet osäker i gången, der han gick fram.

Han hade varit der inne för att taga afsked af det gamla året *med* glaset, men inte *af* glaset. Det, året, hade burit så många vedermödor och sorger och så mycken fattigdom i sitt sköte, men han ville taga afsked af det ändå. Det var med det, som med ens bästa vänner, de göra en ofta mest emot, och vi dem. Men han hoppades bättre af det kommande året både för sig och sin familj.

Han hade derinne på krogen sjelf önskat sig en liten nyårstirad; allt deri var naturligtvis bara ljust och gladt, lycka, »guld och gröna skogar», men han glömde, att glaset var med om den der tiraden, glaset, som just störtat honom i fattigdom. Att det fortfarande skulle och ville vara med.

— Men det skall det inte, — tänkte han, när han gått en stund.

Han kom nämligen att fästa sig vid, att snön, som föll i nyårsqvällen, klädde om honom. Förut var han svart och sliten, men nu var han hel och ren, klädd i ny, hvit skrud, som till och med englarna kunde afundas honom.

Paul Qvitter var styf allegorist.

Hvarför kunde han inte följa himlens vink och lägga af den gamla menniskan, de gamla lumporna, och bli en ny människa, hvitare och renare både in och utvärtes? Hvarför kunde han inte äfven taga afsked af glaset som af året med dess sorger, af glaset, som under inbillad, hycklande glädje, med desto större sorger efteråt, hade be dragit honom? Hvarför kunde han inte skiljas från glaset som förtärde honom sjelf och åt upp allt hvad hans käraste skulle ha? Och dem ville han heller inte skiljas ifrån; och från endera måste han ändå skiljas. Hvarför kunde han inte? Var han en stackare? Nej, han var en karakter! Skulle han lemna, det? . . . Kanske skulle han då finna den lycka, som han på aftonen till det nya året önskat sig sjelf och sin familj.

Ja, det skulle han. Det flydda var flytt och stod inte att ändra. Men nu: bättre tag!

Så funderade han, der han slank gatan fram i nyårsqväll.

Och när han kom hem till hustru och barn och talade om sitt rön, då vardt det som nyårsotta i den unga qvinnans ögon, det tindrade så vackert derinne, och då hägrade rosorna och skördarne, som nu grodde under snön derute, för hennes blick.

Och hon såg så nöjd ut, och det blef nyår i deras hjertan, nyår, der så länge det gamla herrskat.

När klockan slog tolf, kysstes de varmt och innerligt samt hviskade endast:

— Bättre tag!

REGISTER.

	Sid.
Spindelnät	3
Ur de fattiges historia	19
I. Ett recept	19
II. Bland andens aristokrater	25
III. Nödmynt	35
IV. Öl	45
V. I de lägsta lagren	63
VI. Strejk	73

Tomtarnes julqväll	83
Bättre tag	92

REGISTER

1	Brief
2	de la l'année 1800
3	de la l'année 1801
4	de la l'année 1802
5	de la l'année 1803
6	de la l'année 1804
7	de la l'année 1805
8	de la l'année 1806
9	de la l'année 1807
10	de la l'année 1808
11	de la l'année 1809
12	de la l'année 1810
13	de la l'année 1811
14	de la l'année 1812
15	de la l'année 1813
16	de la l'année 1814
17	de la l'année 1815
18	de la l'année 1816
19	de la l'année 1817
20	de la l'année 1818
21	de la l'année 1819
22	de la l'année 1820
23	de la l'année 1821
24	de la l'année 1822
25	de la l'année 1823
26	de la l'année 1824
27	de la l'année 1825
28	de la l'année 1826
29	de la l'année 1827
30	de la l'année 1828
31	de la l'année 1829
32	de la l'année 1830
33	de la l'année 1831
34	de la l'année 1832
35	de la l'année 1833
36	de la l'année 1834
37	de la l'année 1835
38	de la l'année 1836
39	de la l'année 1837
40	de la l'année 1838
41	de la l'année 1839
42	de la l'année 1840
43	de la l'année 1841
44	de la l'année 1842
45	de la l'année 1843
46	de la l'année 1844
47	de la l'année 1845
48	de la l'année 1846
49	de la l'année 1847
50	de la l'année 1848
51	de la l'année 1849
52	de la l'année 1850
53	de la l'année 1851
54	de la l'année 1852
55	de la l'année 1853
56	de la l'année 1854
57	de la l'année 1855
58	de la l'année 1856
59	de la l'année 1857
60	de la l'année 1858
61	de la l'année 1859
62	de la l'année 1860
63	de la l'année 1861
64	de la l'année 1862
65	de la l'année 1863
66	de la l'année 1864
67	de la l'année 1865
68	de la l'année 1866
69	de la l'année 1867
70	de la l'année 1868
71	de la l'année 1869
72	de la l'année 1870
73	de la l'année 1871
74	de la l'année 1872
75	de la l'année 1873
76	de la l'année 1874
77	de la l'année 1875
78	de la l'année 1876
79	de la l'année 1877
80	de la l'année 1878
81	de la l'année 1879
82	de la l'année 1880
83	de la l'année 1881
84	de la l'année 1882
85	de la l'année 1883
86	de la l'année 1884
87	de la l'année 1885
88	de la l'année 1886
89	de la l'année 1887
90	de la l'année 1888
91	de la l'année 1889
92	de la l'année 1890
93	de la l'année 1891
94	de la l'année 1892
95	de la l'année 1893
96	de la l'année 1894
97	de la l'année 1895
98	de la l'année 1896
99	de la l'année 1897
100	de la l'année 1898
101	de la l'année 1899
102	de la l'année 1900

Table des matières

6000207183

Göteborgs universitetsbibliotek

